

Ewaluacja zewnętrzna opolskich lokalnych strategii rozwoju

Lokalna Grupa Działania
„Górna Proсна”

SOCJOMETR

Kraków 2022

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania

1. Biorąc pod uwagę założenia Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020, zidentyfikowane za pomocą konsultacji społecznych problemy i potrzeby mieszkańców obszaru, w tym grup defaworyzowanych, LGD „Górna Prosna” wyznaczyło sobie jeden cel główny i dwa cele szczegółowe. Cel główny to: „Zrównoważony rozwój obszaru sprzyjający ograniczeniu migracji mieszkańców z terenu LGD”. W jego ramach wyznaczono dwa cele szczegółowe: 1. wzrost aktywności gospodarczej i zwiększenie możliwości podejmowania pracy; 2. wzrost atrakcyjności obszaru, aktywności, współpracy i integracji mieszkańców.
2. W analizowanym okresie nie wprowadzono większych korekt w Lokalnej Strategii Rozwoju. W początkowym etapie realizowania strategii uszczegółowiano kryteria wyboru, a także dostosowywano procedury wyboru operacji do wytycznych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W późniejszym okresie niezbędne było przenoszenie środków między przedsięwzięciami, zmiany wartości wskaźników, a także korekty w planie komunikacji i planie działania. W 2020 roku otrzymano dodatkowe środki, a także dokonano przewalutowania strategii na euro i ogłoszono tym samym dodatkowe nabory, co także wymagało aktualizacji LSR. W maju 2021 roku konieczne były korekty w budżecie, planie działania i planie komunikacji wynikające z przedłużenia okresu realizacji PROW 2014-2020.
3. Zainteresowanie naborami ogłaszanych w ramach wdrażania LSR było bardzo duże. Jakość składanych w nich wniosków była zadowalająca. Pozytywnie wyróżniały się przede wszystkim wnioski dotyczące rozwoju infrastruktury, na który to cel nierzadko brakowało środków i nie wszystkie pomysły udawało się dofinansować. W konsekwencji o wyborze operacji do realizacji decydowała kolejność składania wniosków. Nieco gorzej sytuacja przedstawiała się z przedsięwzięciami z zakresu otwierania i rozwoju działalności gospodarczej, ale tutaj ostatecznie również nie było problemu z wybraniem dobrych projektów. Było to o tyle łatwiejsze, że procedury na przestrzeni lat zostały już dopracowane w takim stopniu, że nie budziły większych wątpliwości.

4. Rzeczowy postęp w realizacji LSR nie budzi żadnych zastrzeżeń. W przypadku przedsięwzięcia dotyczącego rozwoju drobnej przedsiębiorczości wskaźniki prezentują się imponująco, a fakt, iż do tej pory nie udało się osiągnąć stanu docelowego ma związek z tym, iż zwiększono ich docelowe wartości. W konsekwencji zrealizowano 24 z 37 zaplanowanych operacji dotyczących zakładania działalności gospodarczej, a do realizacji pozostaje też 1 z 8 operacji dotyczących wsparcia podmiotów gospodarczych. Na przedsięwzięcia realizujące oba wskaźniki nabór został ogłoszony w 2021 roku i w momencie przeprowadzania ewaluacji nie było obaw co do osiągnięcia zamierzonego celu w tym zakresie. Realizacja projektu współpracy pozwoliła natomiast na osiągnięcie stanu docelowego przedsięwzięcia dotyczącego wsparcia współpracy wykorzystującej lokalne zasoby i produkty. Bardzo dobrze prezentują się też wskaźniki przyporządkowane do przedsięwzięcia dotyczącego rozwoju wielofunkcyjnej i nowoczesnej infrastruktury turystycznej, sportowej, rekreacyjnej i kulturowej oraz miejsc spotkań, w ramach którego podpisano już umowy na realizację niemal wszystkich operacji (87%). Wskaźniki w przypadku kolejnego przedsięwzięcia dotyczącego wzrostu atrakcyjności obszaru, aktywności, współpracy i integracji mieszkańców również wyglądają imponująco. Zakontraktowano dwie zaplanowane operacje ukierunkowane na innowacje, z czego jedna czeka na wypłacenie środków, a w przypadku wskaźnika dotyczącego ofert spędzania wolnego czasu lub akcji informacyjnych, edukacyjnych i integracyjnych przekroczono nawet stan docelowy. Bliskie realizacji są też wskaźniki dotyczące wsparcia kapitału społecznego, zwłaszcza w przypadku działań doradczo-aktywizacyjnych (realizacja na poziomie 78%), a nieco gorzej przedstawia się sytuacja, jeśli chodzi o liczbę dofinansowanych organizacji i grup (56%). Ostatnie z przedsięwzięć LSR także cechuje się wysokim poziomem realizacji wskaźników. Wsparcie otrzymały już wszystkie podmioty działające w sferze kultury i odbyły się 3 z 4 zaplanowanych imprez promocyjnych, zrealizowano 2 z 3 wskaźników dotyczących konserwacji lub restauracji zabytków oraz 1 z 2 dotyczących nowych narzędzi lub materiałów promocyjnych.
5. Dane dotyczące postępu finansowego potwierdzają, że zdecydowana większość zamierzonych działań jest już zrealizowana. Bardzo istotne jest to, że LGD „Górna

Prosna” posiada dodatkowo plan na domknięcie realizacji LSR. Będą jeszcze organizowane nabory na przedsięwzięcia z zakresu podejmowania działalności gospodarczej, infrastruktury niekomercyjnej, prace konserwatorskie/restauratorskie zabytków oraz na rozwój kapitału społecznego (m.in. doposażenie organizacji, spotkanie muzyków jazzowych). W konsekwencji nie ma większych obaw co do realizacji wskaźników.

6. LGD „Górna Prosna” zrealizowało już jeden zaplanowany projekt współpracy. Miał on charakter międzynarodowy i zatytułowano go „Dobre bo lokalne”. Istotą projektu współpracy była popularyzacja i przygotowanie produktów regionalnych do wejścia na komercyjne rynki i wsparcie dzięki temu lokalnej przedsiębiorczości. W ramach projektu wykonano: inwentaryzację zasobów lokalnych 5 LGD-ów, interaktywną mapę twórców i katalog, badanie rynku i strategię marketingową, cykl szkoleń, konkurs na produkt regionalny oraz sklep internetowy.
7. Pracownicy LGD cechują się bardzo dużym zaangażowaniem oraz wysokim poziomem kompetencji. Działania informacyjno-promocyjne czy doradcze ocenić należy pozytywnie. Ich skuteczność znajduje odzwierciedlenie w osiągniętych wynikach procesu wdrażania LSR. Warto zwrócić uwagę, że biuro LGD angażuje się w działania poza RLKS. Na plus trzeba zaliczyć też utrzymywanie kontaktów z beneficjentami i dotyczy to zarówno pracy nad wnioskiem, jak i czasu po rozliczeniu operacji.
8. W działaniach komunikacyjnych wykorzystano zróżnicowane narzędzia. Największą rolę wśród nich odgrywało umieszczanie informacji na stronach internetowych LGD „Górna Prosna” i gmin, a także w portalach społecznościowych. Istotne były też artykuły w prasie, ulotki, spotkania informacyjno-konsultacyjne oraz rozsyłanie informacji mailowych na adresy dostępne w bazie. LGD „Górna Prosna” informowała również o planowanych naborach wykorzystując ogłoszenia parafialne.

2. Spis treści

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania	2
2. Spis treści.....	5
3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji	6
4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania	9
5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją	11
5.1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz jej podstawowe założenia	11
5.2. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR	20
5.3. Projekty współpracy	29
5.4. Działanie poza RLKS.....	29
5.5. Działalność Biura LGD.....	31
5.6. Zmiany na obszarze objętym LSR w ocenie członków lokalnej społeczności	42
6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze	49
6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR	49
6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny	49
6.3. Przedsiębiorczość	50
6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe	51
6.5. Grupy defaworyzowane	52
6.6. Innowacyjność.....	52
6.7. Projekty współpracy	53
6.8. Ocena funkcjonowania LGD	53
6.9. Ocena procesu wdrażania	54
6.10. Wartość dodana podejścia LEADER.....	55
6.1. LGD „Górna Prosna” na tle innych opolskich LGD.....	55
7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje	58
8. Spis tabel i wykresów	60
9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania	62
Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD „Górna Prosna”	62
Ankieta dla beneficjentów LGD „Górna Prosna”	66

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji

Raport jest efektem badania ewaluacyjnego przeprowadzonego przez Fundację Socjometr. Przedmiotem badania była ewaluacja procesu wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność prowadzonego przez Lokalną Grupę Działania „Górna Proсна” w okresie programowania Unii Europejskiej 2014-2020.

Fundacja Socjometr jest niezależnym podmiotem specjalizującym się w badaniach społecznych, który spełnia wymogi stawiane ewaluatorom zewnętrznym określone w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Głównym celem badania ewaluacyjnego było zgromadzenie szerokiego zestawu danych, które pozwalają na wszechstronną ocenę całego procesu przygotowania i wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Kluczową kwestią jest tu z całą pewnością odpowiedź na pytanie czy oceniany dokument strategiczny trafnie diagnozował potrzeby mieszkańców obszaru LGD oraz jego potencjał rozwojowy. Na tej podstawie możliwe jest formułowanie wniosków na temat zakresu ewentualnego wpływu Lokalnej Grupy Działania na rozwój lokalnej społeczności.

Szczegółowe cele badania zostały sformułowane na podstawie wspomnianych powyżej Wytycznych wydanych w 2017 roku przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Skupiały się one w kilku obszarach tematycznych, w ramach których postawiono pytania badawcze.

Obszary badań oraz przypisane do nich pytania badawcze:

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
 - a. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?

- b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
- 3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
- 4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
- 5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
 - b. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - c. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- 6. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
- 7. Projekty współpracy
 - a. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
 - b. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
- 8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
- 9. Ocena procesu wdrażania
 - a. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?

- b. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
- c. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- d. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

10. Wartość dodana podejścia LEADER

- a. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- b. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- c. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- d. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Szczegółowe obszary działań poddane ocenie:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla wnioskodawców (rzeczywistych i potencjalnych) oraz beneficjentów.
2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych.
3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju.
4. Funkcjonowanie organów LGD.
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grupy defaworyzowanej).
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego.
7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR.
8. Realizacja projektów współpracy.

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Badanie ewaluacyjne zostało przeprowadzone w pierwszej połowie 2022 roku. W jego ramach poddano analizie dwie grupy danych:

1. Dane zastane, w tym:
 - a. dane ze statystyk publicznych,
 - b. dane gromadzone przez Lokalną Grupę Działania w ramach monitoringu,
2. Dane wywołane, w tym:
 - a. dane zebrane za pomocą technik jakościowych,
 - b. dane zebrane za pomocą technik ilościowych.

Dane pochodzące ze statystyk publicznych dostarczyły wysoce obiektywnych informacji na temat zmian na obszarze LGD, które dokonały się w okresie realizacji ocenianej Strategii RLKS. Dane te dotyczyły między innymi zjawisk demograficznych, rynku pracy, lokalnej gospodarki oraz sytuacji społecznej. Wszystkie te dane zostały zaprezentowane w tabelach lub na wykresach. Szczegółowy wykaz ilustracji zawartych w raporcie, który umieszczony jest na jego końcu pozwala na szybkie zapoznanie się z zakresem poddanych analizie danych, które pochodziły z Głównego Urzędu Statystycznego.

Lokalne Grupy Działania gromadzą istotne dane na temat procesu wdrażania Strategii RLKS, które musiały być poddane analizie. Wśród tych danych należy wskazać w szczególności informacje o prowadzonych naborach, dane o postępie rzeczowo-finansowym, wskaźniki realizacji planu komunikacji oraz dane dotyczące doradztwa. Analiza tej kategorii danych zastanych pozwoliła na ocenę skuteczności działań prowadzonych przez LGD oraz wskazała, w których obszarach działalność LGD pokrywała się ze zmianami na obszarze objętym LSR sugerowanymi przez wyniki analizy danych pochodzących z GUS.

Reprezentanci Fundacji Socjometr przeprowadzili również badania jakościowe. Obejmowały one wywiady z pracownikami LGD oraz wywiady z przedstawicielami jego organów – Zarządu i organu decyzyjnego (Rady). Rozmowy te odegrały istotną rolę w procesie powstawania raportu. Pozwoliły one na pogłębienie wiedzy na temat przebiegu

procesu wdrażania LSR, rozpoznanie problemów pojawiających się w jego trakcie oraz sposobu reagowania na nie przez przedstawicieli Lokalnej Grupy Działania.

W ramach ewaluacji zewnętrznej zbierano także dane ilościowe. Przygotowano dwa kwestionariusze ankiety. Pierwszy z nich kierowany był do mieszkańców obszaru objętego Strategią RLKS, a drugi do beneficjentów wsparcia osób i przedstawicieli organizacji, które realizowały operacje w ramach jej wdrażania. Zastosowano technikę CAWI (*computer-assisted web interview*), co oznacza, że ankieta przeprowadzona została za pomocą platformy internetowej. Za dystrybucję linka do ankiety odpowiedzialni byli pracownicy Lokalnej Grupy Działania.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją

5.1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz jej podstawowe założenia

W obręb obszaru LGD „Górna Proсна”, objętego Lokalną Strategią Rozwoju wchodzi cztery gminy, administracyjnie należące do województwa opolskiego i powiatu oleskiego: gmina miejsko-wiejska Gorzów Śląski, gmina miejsko-wiejska Praszka, gmina wiejska Radłów oraz gmina wiejska Rudniki. Powierzchnia obszaru LGD wynosi 473 km², z czego 28 km² zajmują miasta: Gorzów Śląski i Praszka. Tereny wiejskie zajmują w konsekwencji 94,1% obszaru.

Rysunek 1. Obszar LGD „Górna Proсна”.

Liczba mieszkańców wszystkich gmin obszaru LGD w 2013 roku wynosiła 33 791. W kolejnych latach ich ilość we wszystkich gminach stopniowo spadała i dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazywały, że na dzień 31.12.2020 roku obszar LGD „Górna Proсна” zamieszkiwało 32 802 mieszkańców. Zdecydowanie największą pod tym względem gminą jest Praszka, a najmniejszą Radłów. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Ludność w gminach wchodzących w skład LGD						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gorzów Śląski	7 217	7 185	7 162	7 147	7 131	7 108
Praszka	13 721	13 694	13 630	13 575	13 472	13 374
Radłów	4 390	4 377	4 360	4 337	4 299	4 238
Rudniki	8 313	8 291	8 242	8 201	8 159	8 082

Tabela 1. Ludność w gminach wchodzących w skład LGD.

Ważną kwestią, na która trzeba zwrócić uwagę są dochody gmin. Wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, czyli tzw. wskaźnik G, stanowiący podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych (z tytułu podatku od nieruchomości, podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od środków transportowych, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, wpływów z opłaty skarbowej, wpływów z opłaty eksploatacyjnej, udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych) za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Wskaźniki w 2021 roku w gminach wchodzących w skład LGD kształtowały się bardzo różnorodnie - od 839,39 w gminie Radłów do 1 694,49 w gminie Praszka. Zwraca uwagę wzrost wskaźnika w latach 2015-2020 w gminach Praszka (o 448,54) i Rudniki (o 342,97).

Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD							
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Gorzów Śląski	1221,07	1241,66	1305,55	1168,36	1232,73	1332,58	1400,43
Praszka	1245,95	1266,59	1338,05	1413,77	1495,49	1559,88	1694,49
Radłów	746,98	787,85	850,40	701,69	722,33	768,38	839,39
Rudniki	792,59	871,67	939,88	850,67	904,47	1012,24	1135,56

Tabela 2. Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD.

Kolejną kwestią wymagającą omówienia są wydatki gmin. W ostatnich latach daje się zaobserwować ich wzrost w gminach przynależących do LGD. Zwraca uwagę fakt, iż same wydatki w gminach są do siebie dość zbliżone. Najwyższe w 2020 roku poniosła gmina Radłów (5 183,64), zaś najmniejsze wydatki odnotować można było w gminie Rudniki (4 506,56). Największy wzrost wydatków w latach 2015-2020 miał miejsce w gminach Praszka (o 2 232,05) i Radłów (o 2 286,98).

Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gorzów Śląski	3 008,72	3 272,98	3 374,37	3 656,84	3 985,41	4 611,67
Praszka	2 686,60	3 072,68	3 489,33	3 768,01	4 546,02	4 918,65
Radłów	2 896,66	3 457,89	3 872,20	3 958,55	4 657,50	5 183,64
Rudniki	2 913,45	3 295,52	3 731,65	4 469,93	4 658,56	4 506,56

Tabela 3. Wydatki gmin na 1 mieszkańca w złotych.

Gminy wchodzące w skład LGD w porównaniu do wszystkich gmin województwa opolskiego wypadają dość przeciętnie. W kategorii klasyfikującej gminy według dochodów własnych na 1 mieszkańca najwyższą uplasowała się gmina Praszka, ale była to zaledwie 43 pozycja. W przypadku kategorii analizującej środki w dochodach budżetów gmin na finansowanie projektów unijnych zwraca uwagę wysoka pozycja (4) gminy Rudniki, ale pozostałe z gmin obszaru LGD wypadły już tutaj bardzo słabo. W przypadku wydatków budżetów gmin na 1 mieszkańca ponownie najwyższą znalazła się gmina Rudniki, ale lokata była już znacznie gorsza - 37. W kategorii analizującej podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON najwyższą spośród gmin obszaru LGD uplasowała się gmina Praszka (21 miejsce). Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli.

Gmina	Lokaty gmin w województwie w poszczególnych kategoriach w roku 2019			
	Dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca	Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie projektów UE na 1 mieszkańca	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności
Gorzów Śląski	64	62	65	57
Praszka	43	42	40	21
Radłów	68	45	38	52
Rudniki	62	4	37	39

Tabela 4. Gminy wchodzące w skład LGD na tle innych gmin województwa opolskiego.

W latach 2015-2020 dało się zaobserwować różne tendencje w poszczególnych gminach obszaru LGD w aspekcie liczby pracujących. Całkiem duży wzrost odnotowano w gminie Praszka (o 316), a mniejsze w gminach Gorzów Śląski (o 107) i Radłów (o 37). W gminie Rudniki w omawianym okresie liczba pracujących natomiast spadła (o 37). W przypadku liczby pracujących kobiet spadek odnotowano również tylko w gminie Rudniki, ale był on niewielki (o 5). Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli.

Gmina	Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Gorzów Śląski	757	864	371	413	386	451
Praszka	2 747	3 063	1 709	1 834	1 038	1 229
Radłów	202	239	75	110	127	129
Rudniki	842	805	426	394	416	411

Tabela 5. Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD.

W przypadku udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w 2015 roku zwracały uwagę małe rozbieżności w wartościach wskaźników w poszczególnych gminach obszaru LGD. W 2020 roku sytuacja nieco się zmieniła - najniższy wskaźnik bezrobocia odnotowano w gminie Radłów (2,4), a najwyższy w gminie Rudniki (3,9). Podkreślić należy duże spadki udziału bezrobotnych kobiet w liczbie ludności - w gminie Gorzów Śląski wskaźnik w latach 2015-2020 spadł o 2,2, a w gminie Radłów o 2,9.

Gmina	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w gminach wchodzących w skład LGD					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Gorzów Śląski	4,5	3,4	3,1	2,8	6,1	3,9
Praszka	4,3	3,3	3,4	2,5	5,4	4,2
Radłów	4,7	2,4	3,5	1,7	6,1	3,2
Rudniki	4,9	3,9	4,7	3,5	5,3	4,3

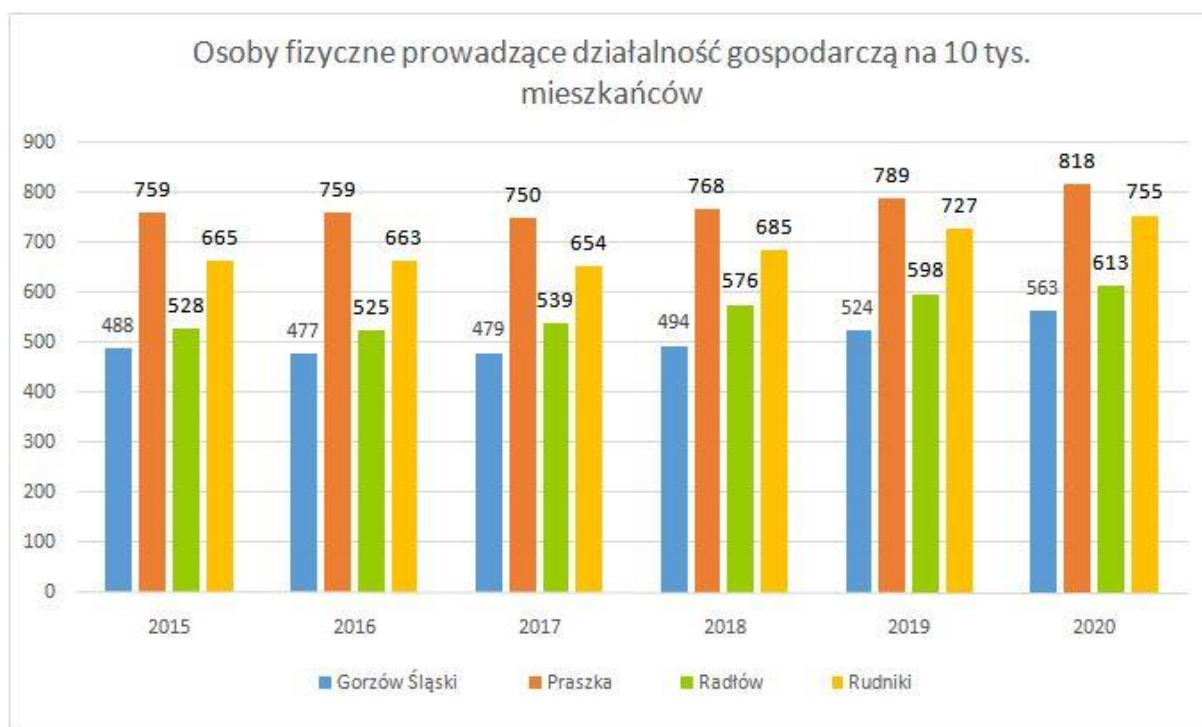
Tabela 6. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w gminach wchodzących w skład LGD.

Istotną kwestią, na którą warto zwrócić uwagę w aspekcie przedsiębiorczości są podmioty gospodarki narodowej. W przypadku ich liczby w rejestrze REGON na 10 tysięcy ludności w wieku produkcyjnym w latach 2015-2020 odnotowano wzrosty w gminach obszaru LGD, ale nie były one szczególnie imponujące. Największy wystąpił w gminie Praszka (o 278,6), a najniższy w gminie Gorzów Śląski (o 168). Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli.

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gorzów Śląski	958,3	958,3	968,3	996,7	1 057,2	1 126,3
Praszka	1 469,6	1 516,7	1 524,4	1 578,0	1 667,3	1 748,2
Radłów	1 004,2	1 006,3	1 048,9	1 103,6	1 147,1	1 199,9
Rudniki	1 262,1	1 268,4	1 271,5	1 334,8	1 415,8	1 468,9

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

W LSR stwierdzono, iż na niski poziom wzrostu liczby podmiotów gospodarczych wpływ ma migracja zarobkowa. Możliwość podejmowanie pracy za granicą obniżała bowiem poziom aspiracji edukacyjnych mieszkańców LGD i nie skłaniała do podejmowania ryzyka i pracy na własny rachunek. W latach 2015-2020 tendencja nieco się zmieniła i we wszystkich gminach odnotowano wzrost liczby osób prowadzących działalność gospodarczą, choć należy zauważyć, iż wzrost ten nie był bardzo duży. Największy postęp pod tym względem miał miejsce w gminie Rudniki, ale liczba w omawianym okresie wzrosła zaledwie o 90 (na 10 tys. mieszkańców).

Wykres 1. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.

W kontekście przedsiębiorczości, warto także zauważyć, że ośrodkiem gospodarczym generującym miejsca pracy i rozwój przedsiębiorczości w otoczeniu jest Praszka. Mocną stroną jest też niewątpliwie inkubator przedsiębiorczości w Rudnikach. W LSR podkreślono jednak, że obszar LGD cechuje niska aktywność gospodarcza i obawa przed prowadzeniem własnej działalności, a także niewystarczająca liczba miejsc pracy zaspokajających potrzeby i kwalifikacje mieszkańców oraz mało specjalistów spełniających oczekiwania pracodawców. Do innych problemów zaliczono niedostateczne wspieranie lokalnych przedsiębiorców przez

instytucje publiczne, brak dostępu do informacji i doradztwa o możliwościach wsparcia oraz nieskuteczną promocję.

Na obszarze LGD działają organizacje społeczne i grupy nieformalne, z czego dużą rolę odgrywają grupy odnowy wsi oraz koła gospodyń wiejskich. Istotną funkcję pełnią również ochotnicze straże pożarne. W LSR zauważono, iż pomimo dużej aktywności części z nich, problemem jest pozyskanie funduszy na wyposażenie, a także kwestie formalne związane z prowadzeniem grupy czy organizacji. Dodatkowo część spośród organizacji pozostawała nieaktywna i za niezbędne uznano działania animacyjne. Za konieczne wskazano też przedsięwzięcia mające poprawić aktywność społeczną mieszkańców, która została uznana za bardzo małą. Zwrócono także uwagę na słabą integrację społeczną, brak sieci współpracy, niedocenywanie czy nawet brak znajomości lokalnego potencjału.

Szczególnie ważnymi dla realizacji LSR grupami są grupy defaworyzowane, a w przypadku LGD „Górna Proсна” podstawą do ich wyznaczenia uznano dostęp do rynku pracy. Na podstawie analiz i wywiadów zaliczono do nich:

- młodzież uczącą się i młodych niezatrudnionych,
- osoby powyżej 50 roku życia.

Za podstawowe formy pomocy kierowane do grup defaworyzowanych uznano działania aktywizujące, szkolenia, warsztaty i pomoc w zakładaniu własnych firm. Dodatkowo dla osób starszych zakwalifikowanych jako zagrożone wykluczeniem społecznym postanowiono zaoferować działania integracyjno-aktywizacyjne w postaci spotkań, kół zainteresowań, imprez integracyjnych i wycieczek. Dla młodych osób dodatkowo postanowiono tworzyć możliwości atrakcyjnego i pożytecznego spędzania wolnego czasu, co dawałoby możliwość walczyć z uzależnieniami i przyczynić się do zahamowania odpływu do dużych miast.

Jak już wspomniano, cechą charakterystyczną obszaru LGD jest emigracja młodych ludzi do innych miejsc, co ma związek między innymi z brakiem pracy w tradycyjnych sektorach. W konsekwencji daje się zaobserwować zjawisko starzenia się społeczeństwa. Potwierdzają to dane Głównego Urzędu Statystycznego z lat 2015-2020. W każdej z gmin odnotowano spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz wzrost

ludności w wieku poprodukcyjnym. Szczególnie zwracają uwagę wskaźniki w gminie Praszka, gdzie liczba ludności w wieku produkcyjnym w omawianym okresie spadła o 986, a ludności w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 667. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Gmina	Ludność gmin w wieku:					
	Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Gorzów Śląski	1 168	1 129	4 675	4 475	1 374	1 504
Praszka	2 224	2 196	8 628	7 642	2 869	3 536
Radłów	776	737	2 868	2 717	746	784
Rudniki	1 459	1 401	5 071	4 752	1 783	1 929

Tabela 8. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.

W latach 2016-2020 saldo migracji w gminach wchodzących w skład LGD było w zdecydowanej większości przypadków ujemne. Wskaźniki były niepokojąco wysokie przede wszystkim w gminie Praszka. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD					
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019	2020
Gorzów Śląski	-20	2	-20	-12	-1
Praszka	-89	-87	-35	-79	-78
Radłów	-23	-28	-11	-31	-29
Rudniki	23	-21	-7	-22	-1

Tabela 9. Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD.

Obszar LGD charakteryzuje się zróżnicowanymi wskaźnikami w aspekcie udziału osób korzystających z pomocy społecznej. W ostatnich latach dało się zaobserwować dość duży spadek beneficjentów, ale w przypadku gminy Gorzów Śląski wskaźnik w dalszym ciągu jest wyższy niż średnia dla województwa opolskiego. Bardzo blisko średniej znajduje się też gmina Rudniki.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
OPOLSKIE	561	525	474	428	398	362
Gorzów Śląski	744	684	647	556	544	457
Praszka	315	308	283	221	191	178
Radłów	529	463	422	397	253	235
Rudniki	573	550	522	433	402	351

Tabela 10. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.

Do mocnych punktów obszaru LGD należy zaliczyć zróżnicowanie warunków środowiska i występowanie obszarów o naturalnym charakterze, które cechują się wysokimi walorami przyrodniczymi. W dolinach rzecznych (Prosny, Wyderki, Skrońskiego Potoku) i lasach występuje duże nagromadzenie chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Wyznaczono tu także Obszar Chronionego Krajobrazu „Załęcze-Polesie”. Atrakcją obszaru LGD są liczne kościoły drewniane, zespoły pałacowo-parkowe, pałacowo-folwarczne, dworsko-parkowe i folwarczne, a dodatkowo również rynki miejskie i Muzeum w Praszce. Do pozytywów zaliczyć trzeba też bogate i rzadko spotykane formy skamieniałości w wyrobisku iłów w Faustiance. Wymienić trzeba także cykliczne imprezy charakterystyczne dla terenu LGD: Ogólnopolski Bieg Masowy Pętla Rudnicka, Międzynarodowe Zawody Drwali, Spotkania Muzyków Jazzowych, Międzynarodowy Konkurs Plastyki Obrzędowej.

Należy jednak podkreślić, że walory turystyczne są na obszarze bardzo słabo wykorzystywane. W tym aspekcie trzeba wskazać przede wszystkim te związane z rzeką Prosną. Istotnym aspektem są również braki infrastrukturalne. Dane Głównego Urzędu

Statystycznego pokazują przykładowo niewielką liczbę turystycznych obiektów noclegowych. Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli.

Turystyczne obiekty noclegowe w gminach – stan w dniu 31 lipca poszczególnych lat			
Nazwa gminy/rok	2016	2018	2020
Gorzów Śląski	2	2	2
Praszka	-	1	1
Radłów	-	-	-
Rudniki	2	2	2

Tabela 11. Turystyczne obiekty noclegowe w gminach wchodzących w skład LGD.

Biorąc pod uwagę założenia Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020, diagnozę obszaru i wyniki analizy SWOT, w tym specyfikę obszaru, a także zidentyfikowane za pomocą konsultacji społecznych problemy i potrzeby mieszkańców, w tym grup defaworyzowanych, wyznaczono jeden cel główny i dwa cele szczegółowe dla LGD „Górna Proсна”. Cel główny to: **„Zrównoważony rozwój obszaru sprzyjający ograniczeniu migracji mieszkańców z terenu LGD”**. W jego ramach wyznaczono dwa cele szczegółowe: wzrost aktywności gospodarczej i zwiększenie możliwości podejmowania pracy; wzrost atrakcyjności obszaru, aktywności, współpracy i integracji mieszkańców.

5.2. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR

Ocena postępu rzeczowo-finansowego pozwala sprawdzić efekty wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Ewaluacja jest możliwa dzięki danym dotyczącym wskaźników wartości produktu, przypisanych do poszczególnych przedsięwzięć na etapie tworzenia LSR. Umiejętny dobór wskaźników zwiększa możliwość dobrej orientacji w realizowaniu celów szczegółowych. Na początek warto przyjrzeć się samej historii naborów, której szczegóły prezentuje poniższa tabela.

Data naboru	Przedsięwzięcie (K – konkurs, O – operacja własna, G – projekt grantowy)	Liczba złożonych wniosków	Liczba wybranych wniosków	Liczba podpisanych umów	Protesty złożone	Protesty / odwołania uwzględnione
27.01.2021 - 17.02.2021	Rozwój przedsiębiorczości (K)	11	5	5	1	1
27.01.2021 - 17.02.2021	Zakładanie działalności gospodarczej (K)	15	6	6	0	0
17.02.2020-	Zachowanie dziedzictwa (G)	27	27	27	0	0
08.11.2016 – 21.11.2016	Rozwój drobnej przedsiębiorczości – rozwijanie działalności gospodarczej (K)	13	11	5	3	3
08.11.2016 – 21.11.2016	Rozwój drobnej przedsiębiorczości – podejmowanie działalności gospodarczej (K)	15	8	3	1	1
08.11.2016 – 21.11.2016	Rozwój wielofunkcyjnej i nowoczesnej infrastruktury turystycznej, sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej oraz miejsc spotkań (K)	10 (11)	5	3	2	0
08.11.2016 – 21.11.2016	Poszerzenie oferty spędzania wolnego czasu oraz akcje informacyjne, edukacyjne, integracyjne, w tym związane z ochroną środowiska i zmianami klimatu (K)	2	2	2	0	0
08.11.2016 – 21.11.2016	Wsparcie rozwoju kapitału społecznego (K)	3	3	2	0	0
08.11.2016 – 21.11.2016	Promocja obszaru i ochrona dziedzictwa lokalnego (K)	4	3	2	1	0
26.03.2018 – 09.04.2018	Poszerzenie oferty spędzania wolnego czasu oraz akcje informacyjne, edukacyjne, integracyjne, w tym związane z ochroną środowiska i zmianami klimatu (K)	3	3	1	0	0
26.03.2018 – 09.04.2018	Wsparcie rozwoju kapitału społecznego (K)	0	0	0	0	0
26.03.2018 – 09.04.2018	Promocja obszaru i ochrona dziedzictwa lokalnego – liczba narzędzi/materiałów promocyjnych (K)	1	1	1	0	0
26.03.2018 – 09.04.2018	Promocja obszaru i ochrona dziedzictwa lokalnego – liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii (K)	1	0	0	0	0
26.03.2018 – 09.04.2018	Promocja obszaru i ochrona dziedzictwa lokalnego – liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR (K)	3	0	0	0	0
18.06.2018- 02.07.2018	Rozwój drobnej przedsiębiorczości – liczba nowych podmiotów	13	13	8	2	2

	gospodarczych (K)					
18.06.2018-02.07.2018	Wsparcie rozwoju kapitału społecznego (K)	2	2	1	0	0
31.12.2018-14.01.2019	Rozwój drobnej przedsiębiorczości – liczba wspartych podmiotów gospodarczych (K)	3	3	1	0	0
31.12.2018-14.01.2019	Rozwój wielofunkcyjnej i nowoczesnej infrastruktury turystycznej, sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej oraz miejsc spotkań (K)	11	11	3	0	0
31.12.2018-14.01.2019	Promocja obszaru i ochrona dziedzictwa lokalnego – liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR (K)	1	1	0	0	0
06.05.2019-20.05.2019	Rozwój drobnej przedsiębiorczości – liczba nowych podmiotów gospodarczych (K)	7	7	5	0	0
06.05.2019-20.05.2019	Rozwój drobnej przedsiębiorczości – liczba wspartych podmiotów gospodarczych (K)	2	2	0	0	0
06.05.2019-20.05.2019	Poszerzenie oferty spędzania wolnego czasu oraz akcje informacyjne, edukacyjne, integracyjne, w tym związane z ochroną środowiska i zmianami klimatu – liczba nowych ofert spędzania wolnego czasu lub działań informacyjno – edukacyjnych czy integracyjnych (K)	1	1	1	0	0
06.05.2019-20.05.2019	Poszerzenie oferty spędzania wolnego czasu oraz akcje informacyjne, edukacyjne, integracyjne, w tym związane z ochroną środowiska i zmianami klimatu – liczba operacji ukierunkowanych na innowacje (K)	1	1	1	0	0
06.05.2019-20.05.2019	Wsparcie rozwoju kapitału społecznego – liczba doposażonych organizacji i grup(K)	4	4	3	0	0
06.05.2019-20.05.2019	Wsparcie rozwoju kapitału społecznego – liczba przeprowadzonych działań doradczo- aktywizacyjnych (K)	1	1	1	0	0
06.05.2019-20.05.2019	Promocja obszaru i ochrona dziedzictwa lokalnego – liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii (K)	4	4	1	0	0
06.05.2019-20.05.2019	Promocja obszaru i ochrona dziedzictwa lokalnego – liczba	1	1	1	0	0

	podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR (K)					
15.06.2020-29.06.2020	Rozwój drobnej przedsiębiorczości – liczba nowych podmiotów gospodarczych (K)	15	15	7	0	0
15.06.2020-29.06.2020	Rozwój drobnej przedsiębiorczości – liczba wspartych podmiotów gospodarczych (K)	4	4	1	0	0
15.06.2020-29.06.2020	Rozwój wielofunkcyjnej i nowoczesnej infrastruktury turystycznej, sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej oraz miejsc spotkań (K)	11	11	8	0	0
15.06.2020-29.06.2020	Promocja obszaru i ochrona dziedzictwa lokalnego – liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR (K)	1	1	1	0	0
01.07.2021-15.07.2021	Rozwój drobnej przedsiębiorczości – liczba nowych podmiotów gospodarczych (K)	9	9		0	0
01.07.2021-15.07.2021	Rozwój drobnej przedsiębiorczości – liczba wspartych podmiotów gospodarczych (K)	2	2		0	0
01.07.2021-15.07.2021	Rozwój wielofunkcyjnej i nowoczesnej infrastruktury turystycznej, sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej oraz miejsc spotkań (K)	6	6		0	0

Tabela 12. Nabory w LGD „Górna Proсна”

W kontekście zmian w LSR należy zauważyć, że większych korekt w analizowanym okresie nie wprowadzono. W początkowym etapie realizowania strategii uszczegółowiano kryteria wyboru, a także dostosowywano procedury do wytycznych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W późniejszym okresie niezbędne było przenoszenie środków między przedsięwzięciami, zmiany wartości wskaźników, a także korekty w planie komunikacji i planie działania. W 2020 roku otrzymano dodatkowe środki, a także dokonano przewalutowania strategii na euro i ogłoszono tym samym dodatkowe nabory, co także wymagało aktualizacji LSR. W maju 2021 roku konieczne były korekty w budżecie, planie działania i planie komunikacji wynikające z przedłużenia perspektywy.

Zainteresowanie naborami było bardzo duże. Sama jakość wniosków była zadowalająca, w tym pozytywnie wyróżniały się przede wszystkim wnioski dotyczące rozwoju infrastruktury, gdzie nierzadko brakowało środków na dobre projekty i nie wszystkie pomysły udało się dofinansować. W konsekwencji o wyborze decydowała kolejność zgłoszeń. Nieco gorzej sytuacja przedstawiała się z przedsięwzięciami z zakresu otwierania i rozwoju działalności gospodarczej, ale tutaj koniec końców również nie było problemu z wybraniem dobrych projektów. Zwłaszcza że procedury na przestrzeni lat zostały już dopracowane w takim stopniu, że nie budziły większych wątpliwości.

Poniższa tabela pokazuje jak LGD „Górna Proсна” radzi sobie z realizowaniem założonych celów.

Cel ogólny	Cel Szczegółowy	Przedsięwzięcie	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja 2021 (%)	
						U	P
Zrównoważony rozwój obszaru sprzyjający ograniczeniu migracji mieszkańców z terenu LGD	1.1. Wzrost aktywności gospodarczej i zwiększenie możliwości podejmowania pracy	Rozwój drobnej przedsiębiorczości	Liczba nowych podmiotów gospodarczych	szt.	37	64,86	56,76
			Liczba wspartych podmiotów gospodarczych	szt.	8	87,5	87,5
		Wsparcie współpracy wykorzystującej lokalne zasoby i produkty	Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej	szt.	1	100	100
		Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	szt.	5	100	100	
	1.2. Wzrost atrakcyjności obszaru, aktywności, współpracy i integracji mieszkańców	Rozwój wielofunkcyjnej i nowoczesnej infrastruktury turystycznej, sportoworekreacyjnej i kulturalnej oraz miejsc spotkań	Liczba zbudowanych/przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej, sportoworekreacyjnej, kulturalnej oraz miejsc spotkań	szt.	23	86,96	52,17
			Poszerzenie oferty spędzania wolnego czasu oraz akcje informacyjne, edukacyjne i integracyjne, w tym związane z ochroną	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	szt.	2	100
		Liczba nowych ofert spędzania wolnego czasu lub działań informacyjnoedukacyjnych i integracyjnych		szt.	25	144	96

		środowiska i zmianami klimatu					
		Wsparcie rozwoju kapitału społecznego	Liczba przeprowadzonych działań doradczo-aktywizacyjnych	szt.	23	78,26	78,26
			Liczba doposażonych organizacji i grup	szt.	9	55,56	55,56
		Promocja obszaru i ochrona dziedzictwa lokalnego	Liczba nowych narzędzi/materiałów promocyjnych	szt.	2	50	0
			Liczba imprez promocyjnych	szt.	4	75	75
			Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	szt.	3	66,67	66,67
			Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	szt.	2	100	100

Tabela 2. Rzeczowy postęp w realizacji LSR w LGD „Górna Proсна”.

Rzeczowy postęp w realizacji LSR nie budzi żadnych zastrzeżeń. W przypadku przedsięwzięcia dotyczącego rozwoju drobnej przedsiębiorczości wskaźniki prezentują się imponująco, a fakt, iż do tej pory nie udało się osiągnąć stanu docelowego ma związek z tym, iż zwiększano tutaj wskaźniki. W konsekwencji zrealizowano 24 z 37 zaplanowanych operacji z zakładania działalności gospodarczej, a do realizacji pozostaje też 1 z 8 operacji dotyczących wsparcia podmiotów gospodarczych. Na oba wskaźniki nabór został ogłoszony w 2022 roku i nie ma większych obaw co do osiągnięcia zamierzonego celu. Realizacja projektu współpracy pozwoliła natomiast na osiągnięcie stanu docelowego przedsięwzięcia dotyczącego wsparcia współpracy wykorzystującej lokalne zasoby i produkty. Bardzo dobrze prezentują się też wskaźniki z przedsięwzięcia rozwoju wielofunkcyjnej i nowoczesnej infrastruktury turystycznej, sportowej, rekreacyjnej i kulturowej oraz miejsc spotkań, gdzie podpisano już umowy na niemal wszystkie operacje (87%). Wskaźniki w przypadku kolejnego przedsięwzięcia dotyczącego wzrostu atrakcyjności obszaru, aktywności, współpracy i integracji mieszkańców również wyglądają imponująco - zakontraktowano dwie zaplanowane operacje ukierunkowane na innowacje, z czego jedna czeka na wypłacenie

środków, a w przypadku wskaźnika dotyczącego ofert spędzania wolnego czasu lub akcji informacyjnych, edukacyjnych i integracyjnych przekroczone nawet stan docelowy. Bliskie realizacji są też wskaźniki dotyczące wsparcia kapitału społecznego, zwłaszcza w przypadku działań doradczo-aktywizacyjnych (realizacja na poziomie 78%), a nieco gorzej przedstawia się sytuacja, jeśli chodzi o liczbę doposażonych organizacji i grup (56%). Ostatnie z przedsięwzięć LSR także cechuje duża część wskaźników zrealizowanych – wsparcie otrzymały już wszystkie podmioty działające w sferze kultury i odbyły się 3 z 4 zaplanowanych imprez promocyjnych, zrealizowano 2 z 3 wskaźników dotyczących konserwacji lub restauracji zabytków oraz 1 z 2 dotyczących nowych narzędzi/materiałów promocyjnych.

Realizowane projekty zbliżyły LGD do osiągnięcia zamierzonych celów. Wpływały one na rozwój gospodarki i stanowiły odpowiedź na potrzeby mieszkańców. Warto zauważyć, że dobranie tylko jednego celu ogólnego i dwóch szczegółowych na pewno ułatwiło i usprawniło prace nad realizacją LSR. Osiągnięto już zdecydowanie większą część wskaźników, a potwierdzeniem dobrej pracy „Górna Prosna” jest niewątpliwie fakt, iż LGD otrzymała bonus finansowy w wysokości 500 000 zł. Wskaźniki z bonusu przeznaczono na przedsięwzięcia, które cieszyły się największą popularnością, czyli na podejmowanie działalności gospodarczej, infrastrukturę, doposażenie organizacji, zabytki i imprezę promocyjną.

Bardzo pozytywnie należy ocenić działania z zakresu przedsiębiorczości. Zainteresowanie naborami na podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej było duże. Warto zauważyć, że pracownicy w trakcie spotkania stwierdzili, że nieustannie odbierają telefony od osób szukających środków. Niezwykle ważne jest to, iż wiele ze zrealizowanych operacji zachowuje trwałość, tzn. wsparte firmy utrzymują się na rynku. Do wyróżniających się przykładów z zakresu podejmowania działalności gospodarczej zaliczyć można otwarcie Centrum Terapii i Wspomagania Rozwoju SENSOSmyk w Praszce, które zasługuje na uwagę ze względu na fakt, iż wcześniej rodzice z dziećmi musieli udawać się na badania i terapię do Opoli. Ważną rolę dla obszaru odegrało otwarcie firmy Amitec zajmującej się produkcją styropianu i w znaczny sposób wpłynęło na zwiększenie zatrudnienia. Spośród działań przedsiębiorczych sfinansowanych z środków LGD najwięcej otworzono firm budowlanych, ale wymienić warto też mobilną usługę gastronomiczną, tartak, sklep ze zdrową żywnością

czy firmę zajmującą się dekoracjami sal. Zarząd widzi potrzebę dalszego kontynuowanie działań z zakresu przedsiębiorczości.

Z środków LGD realizowano projekty, które niewątpliwie wpływały na wzrost atrakcyjności obszaru. Istotną rolę odgrywały w tym aspekcie działania stowarzyszeń i gmin, które konsultowały operacje z samymi mieszkańcami, a i same między sobą intensywnie współpracowały. W konsekwencji operacje realnie odpowiadały na potrzeby. Wśród zrealizowanych projektów odnaleźć można między innymi wiaty rekreacyjne, zewnętrzne siłownie, małe obiekty sportowe, zagospodarowanie terenów, renowacje świetlic wiejskich. Dużą aktywność wykazywały też instytucje kultury, które były zainteresowane wyposażeniem swoich siedzib czy renowacją zabytków.

Turystyka była wyszczególniona w poprzedniej strategii, ale uznano, iż nie do końca się to sprawdza. Duży wpływ na taki obraz sytuacji ma niewątpliwie fakt, że na obszarze brakuje wielkich atrakcji, które przyciągałby szeroką rzeszę osób z zewnątrz. W konsekwencji postawiono zdecydowanie bardziej na rekreację. Zdano sobie przy okazji sprawę, że jeśli mieszkańcy będą zadowoleni z tego co mają na obszarze, zwiększy się szansa na przyciągnięcie turystów. Dlatego też pracowano nad rozwojem ścieżek rowerowych, ale też warto wskazać powstanie gospodarstwa agroturystycznego czy oznakowanie miejsc turystycznych. W najbliższej przyszłości planowane jest wykorzystanie legend związanych z obszarem. W kontekście dziedzictwa kulturowego również poczyniono pewne postępy, w tym wymienić trzeba liczne projekty związane z zabytkami i ich renowacją czy też powstanie szlaku kościółków drewnianych.

LGD „Górna Proсна” realizując operacje wpływała na aktywność samych mieszkańców. Dotyczy to nie tylko przedsięwzięć i zainteresowania konkursami, ale efektem są też wyremontowane sale w świetlicach wiejskich, co np. dało możliwość zorganizowania warsztatów kulinarnych. W aspekcie organizacji zwraca natomiast uwagę powstanie kolejnych kół gospodyń wiejskich. Pewną bolączką jest to, iż młode pokolenie w dalszym ciągu nie chce się angażować w działalność społeczną.

Warto podkreślić, że wpływ na realizację operacje w analizowanym okresie miała pandemia Covid-19, w tym zwłaszcza na projekty promocyjne i aktywizacyjne. Pandemia skutkowała też wahaniem się beneficjentów. Ma to związek ze zmianami w przepisach

prawnych czy ogólną sytuacją gospodarczą, w tym wzrostem cen towarów i obawą przedsiębiorców, czy będą w stanie utrzymać działalność gospodarczą. LGD liczy jednak na zainteresowanie przy okazji kolejnych naborów. Pewne problemy związane były z kryterium innowacyjności i jego interpretacją, ale udało się wspólnie z Urzędem Marszałkowskim osiągnąć pewne rozwiązanie. Nie ulega jednak wątpliwości, iż konieczne jest doprecyzowanie tego terminu przy planowaniu kolejnej strategii.

W LSR za kluczowy problem obszaru uznano migrację. W tym kontekście trudno mówić, by działania LGD „Górna Proсна” miały bezpośrednie przełożenie na zmianę sytuacji. Nie sposób tego także zweryfikować, a LGD jest zbyt małą organizacją, by przeprowadzać operacje, które mogłyby znacznie wpłynąć na zmianę trendów i poprawę danych statystycznych. Nie ulega jednak wątpliwości, że „Górna Proсна” na pewno czyniła i czyni starania, by zatrzymać ludzi na obszarze.

Poniższa tabela pokazuje jak przedstawiają się kwestie dotycząca wypłaty środków.

Przedsięwzięcia	Budżet w LSR	Pomoc przyznana		Pomoc wypłacona	
		Realizacja budżetu (PLN)	Realizacja budżetu (%)	Realizacja budżetu (PLN)	Realizacja budżetu (PLN)
Rozwój drobnej przedsiębiorczości	3 276 061,16	2 424 973,00	74,02	2 274 973,00	69,44
Wsparcie współpracy wykorzystującej lokalne zasoby i produkty	95 000,00	95 000,00	100	94 985,00	99,98
Rozwój wielofunkcyjnej i nowoczesnej infrastruktury turystycznej, sportoworekreacyjnej i kulturalnej oraz miejsc spotkań	2 079 642,84	1 389 829,80	66,83	945 551,39	45,47
Poszerzenie oferty spędzania wolnego czasu oraz akcje informacyjne, edukacyjne i integracyjne, w tym związane z ochroną środowiska i zmianami klimatu	267 447,27	267 447,27	100	171 480,96	64,12
Wsparcie rozwoju kapitału społecznego	549 323,04	363 787,00	66,22	362 305,99	65,95
Promocja obszaru i ochrona dziedzictwa lokalnego	737 418,56	569 197,93	77,19	483 751,55	65,60

Tabela 3. Finansowy postęp w realizacji LSR.

Dane z postępu finansowego potwierdzają, że zdecydowana większość strategii jest już zrealizowana. Bardzo istotne jest to, że LGD „Górna Prosna” posiada dodatkowo plan na dokończenie działań. Będą jeszcze organizowane nabory na przedsięwzięcia z zakresu podejmowania działalności gospodarczej, infrastruktury niekomercyjnej, prace konserwatorskie/restauratorskie zabytków oraz na rozwój kapitału społecznego (m.in. doposażenie organizacji, spotkanie muzyków jazzowych). W konsekwencji nie ma większych obaw co do realizacji wskaźników.

5.3. Projekty współpracy

LGD „Górna Prosna” ma na koncie jeden projekt współpracy. Miał on charakter międzynarodowy i zatytułowano go „Dobre bo lokalne”. Realizowano go od października 2018 do czerwca 2020 roku. Istotą projektu współpracy była popularyzacja i przygotowanie produktów regionalnych do wejścia na komercyjne rynki, a dzięki nim wsparcie lokalnej przedsiębiorczości. Partnerami były: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Kraina Dinozaurów”, LGD „Dolina Stobrawy”, Stowarzyszenie Kraina św. Anny, Stowarzyszenie „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna” i MAS Hranicko z Czech. W ramach projektu wykonano: inwentaryzację zasobów lokalnych 5 LGD-ów, interaktywną mapę twórców i katalog, badanie rynku i strategię marketingową, cykl szkoleń, konkurs na produkt regionalny oraz sklep internetowy. Całkowity koszt projektu wyniósł 455 000, a wkład finansowy LGD „Górna Prosna” – 94 985,00 zł.

5.4. Działanie poza RLKS

LGD „Górna Prosna” aktywnie stara się prowadzić działania i projekty poza programem LEADER. Poniżej omówione zostanie kilka spośród nich.

Od czerwca do października 2018 roku przedstawiciele LGD brali udział w warsztatach dotyczących gier terenowych. Działania odbywały się w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich i brały w nich udział również inne lokalne grupy działania z Opolszczyzny. LGD nabyła wiedzę i umiejętności pozwalające budować sieć gier terenowych, a także dotyczące

tego jak dzielić się kwalifikacjami z zakresu ich tworzenia z lokalnymi partnerami, między grupami i między regionami. Budżet działania wyniósł 69 999,99 zł.

Z programu „Kultura ludowa i tradycyjna 2020” Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego udało się pozyskać fundusze na przeprowadzenie cyklu szkoleń dotyczących tworzenia i ozdabiania koron żniwnych. Szkolenia przeprowadzał „mistrz tradycji” należący do społeczności lokalnej i posiadający unikalną wiedzę. Celem realizacji zadania było ożywienie zanikającej tradycji tworzenia koron żniwnych oraz przekazanie wiedzy na temat ich wykonania i umiejętności rękodzielniczych osobom zainteresowanym tą dziedziną twórczości ludowej. W ramach działania zorganizowano 14 wydarzeń kulturalnych, 54 godziny warsztatów i szkoleń. Koszt operacji wyniósł 19 865 zł.

Od kwietnia do października 2021 w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich realizowano operacje mającą na celu promocję rozwoju obszarów wiejskich. Jej efektem było wydanie publikacji opisującej działalność, walory przyrodnicze i kulturowe oraz lokalne tradycje 60 sołectw obszaru LGD „Górna Prosna”. Przeprowadzono także konkurs na aktywne sołectwo. W ramach działań wydano 3 tysiące sztuk publikacji, przeprowadzono jeden konkurs, w którym wzięło udział 20 uczestników, a także zorganizowano konferencje dla 102 osób. Koszt operacji wyniósł 44 854,52 zł.

Ostatnim działaniem, na które warto zwrócić uwagę, jest wydanie w 2021 roku publikacji dotyczącej lokalnych potraw. Odkondu się to w ramach realizacji zadań Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie propagowania idei „Opolskie ze smakiem”, a miało na celu promocję sieci Dziedzictwo Kulinarne Opolskie oraz produktów tradycyjnych, regionalnych i lokalnych. Publikacje wydano w 2000 egzemplarzach, a koszt działań wyniósł 13 382,50. Warto dodać, że realizacja zadania wpłynęła na szerszą i ściślejszą integrację lokalnej społeczności.

Warto podkreślić, że działania poza RLKS idealnie wpisywały się w cele promocyjne i aktywizacyjne LSR, stanowiąc ich interesujące uzupełnienie.

5.5. Działalność Biura LGD

Biuro Lokalnej Grupy Działania „Górna Proсна” ma swoją siedzibę w Sternalicach. Aktualnie zatrudnione są tam trzy osoby. Zaangażowanie Biura jest bardzo duże, a pracowników cechuje bardzo wysoki poziom kompetencji. Działania informacyjno-promocyjne czy doradcze ocenić należy bardzo pozytywnie. Sama skuteczność znajduje odzwierciedlenie w osiągniętych wynikach. Warto zwrócić uwagę, że biuro LGD angażuje się także we wspomniane działania poza RLKS, a i na plus trzeba zaliczyć utrzymywanie kontaktów z beneficjentami i dotyczy to zarówno pracy nad wnioskiem, jak i czasu po rozliczeniu operacji. Na dobre wyniki pozytywny wpływ ma współpraca z Radą i Zarządem. Wspólnie wypracowano pewne rozwiązania. Przedstawiciele Rady bardzo chwalą zaangażowanie pracowników biura w formalną ocenę wniosków, która jest przeprowadzana profesjonalnie i wnikliwie. Pozytywnie oceniana jest też współpraca z Urzędem Marszałkowskim. Co bardzo ciekawe, w tym przypadku również wypracowano pewne mechanizmy i przykładowo UM przesyła przypomnienia dotyczące konieczności uzupełnienia formalności przez beneficjentów.

Duży wpływ na funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania mają szkolenia kierowane do jego przedstawicieli. Poniższe tabele prezentują dane dotyczące szkoleń pracowników LGD oraz członków organów LGD w okresie od 1 stycznia 2016 do 31 grudnia 2021 roku.

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych pracowników LGD
05.09.2016	Szkolenie z zakresu dokumentów strategicznych PROW 2014-2020, głównych celów i założeń Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Górna Proсна” oraz z zakresu procedur oceny i wyboru operacji w ramach „Wsparcia dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER PROW 2014-2020	LGD/Ewa Basińska	2
21-22.09.2016	Wskaźniki Lokalnych Strategii Rozwoju 2014-2020	UMWO	2
27-28.09.2016	Omówienie dokumentów aplikacyjnych dla poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020	UMWO	2
18-19.01.2017	Warsztat pozwalający na podniesienie kompetencji w zakresie oceny formalnej wniosków w ramach PROW 2014-2020, ze szczególnym naciskiem na weryfikację biznesplanów i dokumentacji technicznej	FAOW/ Leszek Leśniak, Katarzyna Jórğa	1

	projektów inwestycyjnych		
13-14.03.2017	Szkolenie z zakresu ustawy Prawo Zamówień Publicznych	UMWO/Tomasz Kowalewski	2
23-24.11.2017	Szkolenie dotyczące monitoringu i ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju	UMWO/ Piotr Jaworski	1
06.02.2018 09.02.2018	Szkolenie w zakresie analizy biznesplanu, przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR	UMWO/ Piotr Bębenek	3
28.03.2018	Szkolenie z zakresu przeprowadzania naborów wniosków i wyboru operacji	LGD/Dagmara Duchnowska	2
05.10.2018	Szkolenie z zakresu ochrony danych osobowych po zmianach RODO pn. Ochrona danych osobowych w organizacjach i stowarzyszeniach, zakładach pracy- co zmieniło się po wejściu RODO?	UMWO	2
29-30.11.2018	Warsztaty pn. „Jak przygotować i przeprowadzić warsztat refleksyjny?”	UMWO/Piotr Jaworski	3
08.01.2019	Szkolenie dla członków Rady, Zarządu oraz pracowników Biura LGD „Górna Proсна”	LGD/Agnieszka Bachowska, Ewa Basińska	3
02.03.2019	Szkolenie dla członków rad decyzyjnych, zarządów oraz pracowników biur lokalnych grup działania w zakresie procesu oceny i wyboru operacji w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”	UMWO	1
21-22.03.2019	Warsztaty pn. Skuteczna aktywizacja społeczna I	UMWO/Piotra Jaworski	3
04-05.04.2019	Warsztaty pn. Skuteczna aktywizacja społeczna II	UMWO/Piotra Jaworski	2
12.09.2019	Szkolenie pn. Budowa zintegrowanych produktów turystyki wiejskiej	UMWO/ Elżbieta Tomczak – Miczka	1
15.05.2020	Szkolenie dla Członków Rady, Zarządu oraz pracowników Biura LGD „Górna Proсна”	LGD/Agnieszka Bachowska	1
05.11.2020	Szkolenie pn. Archiwizacja dokumentacji w lokalnych grupach działania	KSOW/Paweł Wlezień	2
30.11.2020	Szkolenie pn. Rozliczanie czasu pracy	KSOW/Janusz Białek	2
24.03.2021	Szkoleni pn. Zasady przetwarzania danych osobowych w świetle RODO i przepisów prawa krajowego w organizacjach pozarządowych	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Świętokrzyskiej/Maksymilian Ślusarczyk	1
14.04.2021	Szkolenie pn. Zmiany w Prawie zamówień publicznych – dawna ustawa i nowa ustawa.	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Świętokrzyskiej/Maksymilian Ślusarczyk, Przemysław Majewski	1
18.05.2021	Szkolenie dla Członków Rady, Zarządu oraz pracowników Biura LGD „Górna Proсна”	LGD/Agnieszka Bachowska	1
28-29.06.2021	Szkolenie pn. Prawo budowlane	UMWO/Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej – Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej/ Agnieszka Masłowska- Gądek	3
15.09.2021	Szkolenie pn. Rejestr beneficjentów rzeczywistych”	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Świętokrzyskiej/ Katarzyna Sadło	1
05.10.2021	Szkolenie z zakresu koncepcji Smart Village w ramach działania LEADER	Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk/Sławomir Kalinowski	2
06.10.2021	Szkolenie pn. Kształtowanie relacji pracownik-przełożony.	UMWO/Agnieszka Jerzynek	2
13.10.2021	Szkolenie pn. Dostępność w NGO dla osób ze szczególnymi potrzebami	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Świętokrzyskiej/ Katarzyna Sadło	2

Tabela 4. Szkolenia pracowników LGD w okresie od 1.01.2016 do 31.12.2021

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych członków zarządu	Liczba przeszkolonych członków rady
05.09.2016	Szkolenie z zakresu dokumentów strategicznych PROW 2014-2020, głównych celów i założeń Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Górna Proсна” oraz z zakresu procedur oceny i wyboru operacji w ramach „Wsparcia dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER PROW 2014-2020	LGD/ Ewa Basińska	5	14
27-28.09.2016	Omówienie dokumentów aplikacyjnych dla poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020	UMWO	2	1
17.11.2016	Szkolenie dla członków Rady dotyczące zarządzania realizacją LSR przez LGD, roli i zadań oraz metodyki pracy organu decyzyjnego w procesie oceny i wyboru operacji do finansowania.	LGD/Leszek Leśniak	1	10
23-24.11.2017	Szkolenie dotyczące monitoringu i ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju	UMWO/Piotr Jaworski	1	0
06.02.2018 09.02.2018	Szkolenie w zakresie analizy biznesplanu, przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR	UMWO/Piotr Bębenek	1	7
28.03.2018	Szkolenie z zakresu przeprowadzania naborów wniosków i wyboru operacji	LGD/Dagmara Duchnowska	4	11
05.10.2018	Szkolenie z zakresu ochrony danych osobowych po zmianach RODO pn. Ochrona danych osobowych w organizacjach i stowarzyszeniach, zakładach pracy- co zmieniło się po wejściu RODO?	UMWO	1	0
08.01.2019	Szkolenie dla członków Rady, Zarządu oraz pracowników Biura LGD” Górna Proсна”	LGD/Agnieszka Bachowska, Ewa Basińska	4	12
02.03.2019	Szkolenie dla członków rad decyzyjnych, zarządów oraz pracowników biur lokalnych grup działania w zakresie procesu oceny i wyboru operacji w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”	UMWO	1	6
12.09.2019	Szkolenie pn. Budowa zintegrowanych produktów turystyki wiejskiej	UMWO/ Elżbieta Tomczak – Miczka	1	0
17.12.2019	Szkolenie w zakresie przeprowadzania ewaluacji strategii rozwoju lokalnego	MRIRW	1	0

	kierowanego przez społeczność			
15.05.2020	Szkolenie dla Członków Rady, Zarządu oraz pracowników Biura LGD „Górna Proсна”	LG D/Agnieszka Bachowska	4	14
05.11.2020	Szkolenie pn. Archiwizacja dokumentacji w lokalnych grupach działania	KSOW/Paweł Wlezień	1	0
30.11.2020	Szkolenie pn. Rozliczanie czasu pracy	KSOW/Janusz Białek	1	0
14.04.2021	Szkolenie pn. „Zmiany w prawie zamówień publicznych – dawna ustawa i nowa ustawa”	Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Świętokrzyskiej/Maksymilian Ślusarczyk, Przemysław Majewski	1	0
18.05.2021	Szkolenie dla Członków Rady, Zarządu oraz pracowników Biura LGD „Górna Proсна”	LG D/Agnieszka Bachowska	2	11
20.05.2021	Szkolenie pn. Zamówienie publiczne do 130 000 zł w świetle nowych przepisów prawa”	Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Świętokrzyskiej/Marcin Sobota	1	0

Tabela 5. Szkolenia członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 do 31.12.2021

Szkolenia pracowników i organów LGD od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2021 roku przeprowadzono regularnie i było ich bardzo dużo. Zwraca uwagę ich szeroki zakres tematyczny. Oprócz szkoleń z zakresu wdrażania strategii, wskaźników, ocen formalnych, monitoringu i ewaluacji czy ochrony danych osobowych, pracownicy brali udział w szkoleniach dotyczących budowy zintegrowanych produktów wiejskich czy kształtowania relacji pracownik-przełożony.

Kolejną kwestią wymagającą analizy jest realizacja planu komunikacji. Stanowi ona istotny aspekt działań podejmowanych przez LGD w ramach realizowania Lokalnej Strategii Rozwoju. Skuteczne komunikowanie powinno wpływać na dużą liczebność i wysoką jakość składanych wniosków, co znów powinno znajdować przełożenie na osiągnięcie założonych wartości wskaźników. Szczegóły dotyczące realizacji planu komunikacji w LGD „Górna Proсна” prezentuje poniższa tabela.

Działanie komunikacyjne	Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika osiągnięta na dzień:					
		31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych celach LSR, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR	Prasa	1	-	-	-	-	
	Biuletyny gmin	1	-	-	-	-	
	Strona internetowa LGD	3	-	-	-	-	
	Strony internetowe 4 gmin	4	-	-	-	-	
	Portal społecznościowy	1	-	-	-	-	

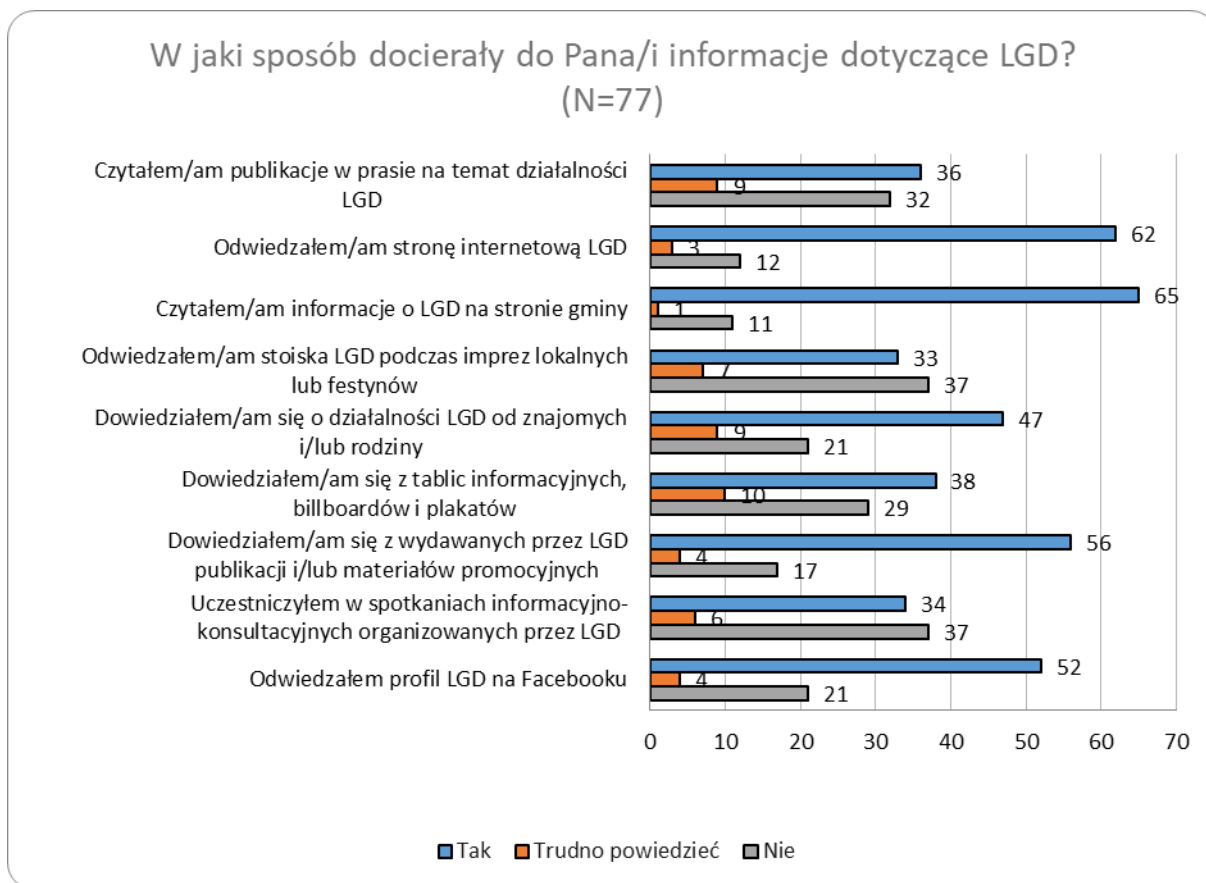
	LGD						
	Tablice informacyjne sołectw i instytucji publicznych na obszarze LGD	100	-	-	-	-	
	Poczta elektroniczna	127	-	-	-	-	
	Ulotki	5000	-	-	-	-	
	Spotkania informacyjno-konsultacyjne na obszarze LGD	4	-	-	-	-	
	Stałe przekazywanie informacji w siedzibie biura	106	-	-	-	-	
Przekazanie informacji o planowanych naborach, spotkaniach, warsztatach, szkoleniach, zasadach interpretacji kryteriów oceny wniosków stosowanych przez Radę LGD	Tablice ogłoszeniowe	20	-	-	-	-	
	Strony internetowe LGD i gmin	5	-	-	-	-	
	Portal społecznościowy LGD	1	-	-	-	-	
	Ogłoszenia parafialne	18	-	-	-	-	
	Prasa	1	-	-	-	-	
	Biuletyny gmin	1	-	-	-	-	
	Spotkania informacyjno-konsultacyjne	6	-	-	-	-	
	Poczta elektroniczna – rozesłanie informacji na adresy dostępne w bazie LGD	127	-	-	-	-	
Uzyskanie informacji zwrotnej na temat dostępności przekazywanych informacji	Ankieta przesłana pocztą elektroniczną na adresy dostępne w bazie LGD	6	-	-	-	-	
	Ankieta w formie papierowej dla osób odwiedzających biuro LGD, na stronie internetowej i telefonicznie	74	-	-	-	-	
	Ankiety zbierane podczas spotkań informacyjno-konsultacyjnych	191	-	-	-	-	
Informacja na temat możliwości włączenia się do realizowanych projektów	Tablice ogłoszeniowe	10	-	-	-	-	
	Strony internetowe LGD i gmin	5	-	-	-	-	
	Portal społecznościowy LGD	1	-	-	-	-	
	Ogłoszenia parafialne	18	-	-	-	-	
	Biuletyny gmin	1	-	-	-	-	
	Kontakt bezpośredni przez pracowników OPS i PUP	5	-	-	-	-	
	Spotkania informacyjno-konsultacyjne – 4 spotkania (w każdej z gmin)	4	-	-	-	-	

Wspieranie beneficjentów LSR w realizacji projektów.	Spotkania, szkolenia, doradztwo indywidualne w biurze LGD	114	38	71	56	-	27
	Dyżury w siedzibie LGD	20	0	20	20	-	20
Uzyskanie informacji zwrotnej na temat jakości pomocy świadczonej przez LGD	Ankiety zbierane podczas spotkań informacyjno-konsultacyjnych	191	0	49	16	-	6
	Ankiety rozsyłane pocztą elektroniczną	6	7	13	33	-	9
Przekazanie informacji dotyczących realizacji LSR	Strony internetowe LGD i gmin	5	10	5	5	-	
	Portal społecznościowy LGD	1	2	1	1	-	
	Biuletyny gmin	1	1	1	1	-	
Informacja na temat możliwości włączenia się do realizowanych projektów, przekazanie informacji o planowanych naborach	Tablice ogłoszeniowe	-	-	10	10	-	10
	Strony internetowe LGD i gmin	-	-	5	5	-	5
	Portal społecznościowy LGD	-	-	1	1	-	1
	Ogłoszenia parafialne	-	-	18	18	-	18
	Biuletyny gmin	-	-	1	1	-	1
	Kontakt bezpośredni przez pracowników OPS i PUP	-	-	5	5	-	5
	Spotkania informacyjno-konsultacyjne	-	-	6	4	-	2

Tabela 67. Realizacja planu komunikacji przez LGD „Górna Prosna”.

W działaniach komunikacyjnych wykorzystano rozmaite narzędzia, w tym zdecydowanie największą rolę odgrywało umieszczanie informacji na stronach internetowych LGD „Górna Prosna” i gmin, a także w portalach społecznościowych. Istotną rolę odgrywały też artykuły w prasie, ulotki, spotkania informacyjno-konsultacyjne oraz rozsyłanie informacji mailowych na adresy dostępne w bazie. Warto również zwrócić uwagę, że LGD „Górna Prosna” informowała o planowanych naborach przy wykorzystaniu ogłoszeń parafialnych.

Nawiązując do planu komunikacyjnego, warto sprawdzić opinie samych mieszkańców gmin obszaru LGD na temat tego, czy komunikacja była efektywna. W ankiecie zadano pytanie o rozpoznawalność LGD „Górna Prosna”. Spośród 80 badanych mieszkańców, aż 77 wybrało odpowiedź twierdzącą. Osobom, które wskazały, iż słyszały o LGD zadano kolejne pytanie dotyczące tego, w jaki sposób dotarły do informacji o grupie. Wyniki zaprezentowano na poniższym wykresie.

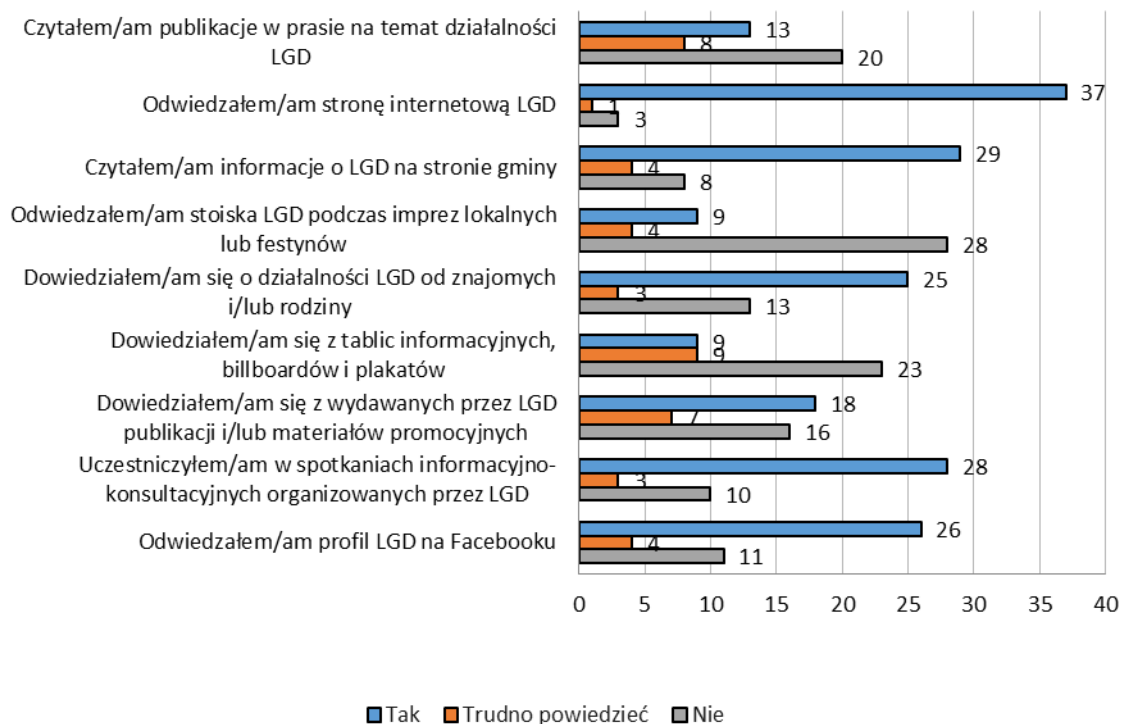

Wykres 2. Metody docierania informacji o LGD „Górna Proсна” do mieszkańców obszaru.

Dane z powyższego wykresu pokazują, iż przygotowany plan komunikacji był efektywny. Najwięcej mieszkańców gmin obszaru LGD biorących udział w badaniu wskazało, iż źródłem informacji o LGD była strona internetowa gminy (65), a na drugim miejscu spośród wskazań była strona internetowa LGD (62). Bardzo dużo wskazań posiadają także wydawane przez LGD publikacje i/lub materiały promocyjne (56) oraz profil LGD na Facebooku (52). Pozytywnie należy także odebrać wyniki wskazujące „marketing szeptany” (47) i informacje pozyskane z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów (38). Mniej niż połowa ankieterów wskazała publikacje w prasie na temat działalności LGD (36), uczestnictwo w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych (34) i odwiedzanie stoisk LGD w trakcie imprez lokalnych lub festynów (33).

W kontekście działań komunikacyjnych, warto również sprawdzić, w jaki sposób docierały do potencjalnych beneficjentów informacje o naborze wniosków w LGD.

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w LGD? (N=41)

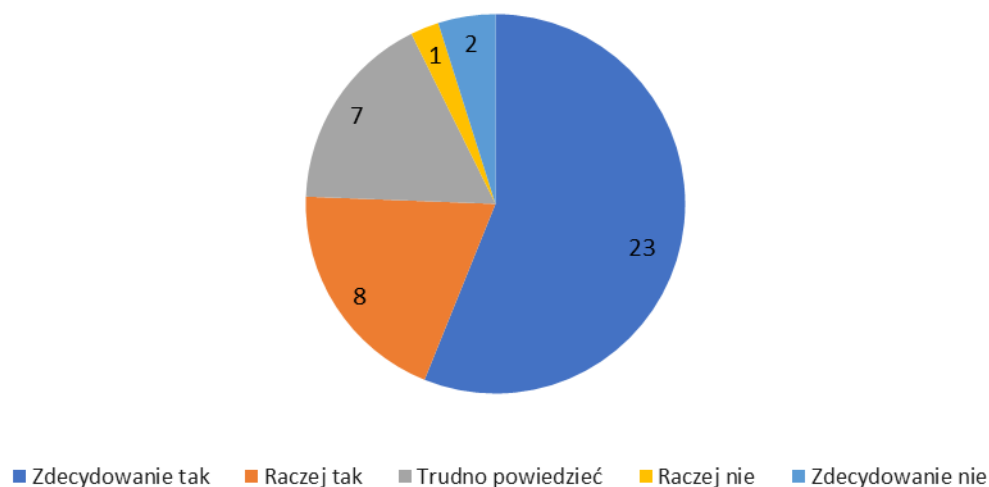

Wykres 3. Metody docierania informacji o naborach w LGD „Górna Proсна” do potencjalnych beneficjentów.

Zdecydowanie największa grupa badanych beneficjentów wskazała stronę internetową jako źródło informacji (37), a na drugim miejscu znalazły się informacje zawarte na stronach gmin (29). Niewiele mniej badanych osób (28) stwierdziło, że dotarli do informacji dzięki uczestnictwu w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD oraz dzięki profilowi LGD na Facebooku (26). Ważne okazały się również informacje pozyskane od znajomych i/lub rodziny (25) oraz wydawane przez „Górną Proszą” publikacje i materiały promocyjne (18). Najstąbiej w ankiecie wypadły publikacje w prasie na temat działalności LGD (13 wskazań) oraz informacje zamieszczane na tablicach informacyjnych, billboardach czy plakatach oraz odwiedzanie stoisk LGD w trakcie imprez lokalnych czy festynów (po 9 wskazań).

Kolejną kwestią wartą analizy jest to, jak beneficjenci oceniają to, czy LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków.

Czy LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków? N=41

Wykres 4. Ocena beneficjentów na temat stopnia informowania przez LGD o możliwości pozyskania środków.

Ankietowani beneficjenci bardzo pozytywnie oceniają działalność Biura LGD w aspekcie informowania o możliwości pozyskania środków. Tylko 3 spośród badanych osób oceniły Biuro LGD negatywnie w tej kwestii (1 wskazała odpowiedź „raczej nie”, a 2 „zdecydowanie nie”). Warto podkreślić, że spośród 41 ankietowanych, aż 23 wskazało odpowiedź „zdecydowanie tak”, a 8 „raczej tak”. Można więc stwierdzić, że LGD „Górna Proсна” wywiązuje się z jednego z podstawowych zadań, do jakiego zostało powołana.

Szczególnie dużą rolę w komunikacji odgrywało doradztwo świadczone w biurze LGD. Pracownicy starali się aktywnie wspomagać beneficjentów w realizacji projektów. Sama liczba podmiotów, którym udzielano indywidualnego doradztwa z roku na rok była coraz mniejsza (2017 – 56, 2018 – 52, 2019 – 47, 2020 – 31, 2021 – 22). Należy jednak podkreślić, że pracownicy nieustannie zachęcali potencjalnych beneficjentów do kontaktu. Działania biura LGD miały na celu wyjaśnienie wszystkich wątpliwości i sprawienie, by procedury i kryteria były jak najbardziej zrozumiałe. Pewną przeszkodą była na pewno w ostatnich latach pandemia, ale i w tym czasie starano się wykonywać zadania.

W ramach opisywanego tu badania ewaluacyjnego zebrano opinie beneficjentów na temat doradztwa udzielanego im na różnych etapach współpracy z „Górną Proszą”.

Zdecydowana większość ankietowanych beneficjentów korzystała z szerokiego zakresu wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku. 40 z 41 respondentów skorzystało ze wsparcia w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania oraz z porad w zakresie wypełniania dokumentów koniecznych do złożenia wniosku. Dwie osoby mniej wskazały iż sięgnęły po wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla projektu. 36 respondentów stwierdziło, iż skorzystało ze wsparcia polegającego na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich, a 35 z wyjaśnień szczegółowych zasad oceny wniosków. Najrzadziej skorzystano (aczkolwiek nadal często – 32 ankietowanych) ze wsparcia w zakresie ustalenia koncepcji projektu, aby spełniał kryteria wynikające z LSR. Szczegóły zaprezentowano na poniższym wykresie.

Wykres 5. Zakres wsparcia udzielonego beneficjentom ze strony LGD na poszczególnych etapach składania wniosku.

Samo doradztwo ocenione zostało przez badanych beneficjentów bardzo pozytywnie. Dotyczy to zarówno etapu składania wniosku, jak i etapu realizacji operacji oraz etapu rozliczania operacji. Warto podkreślić wysokie oceny dotyczące przygotowania

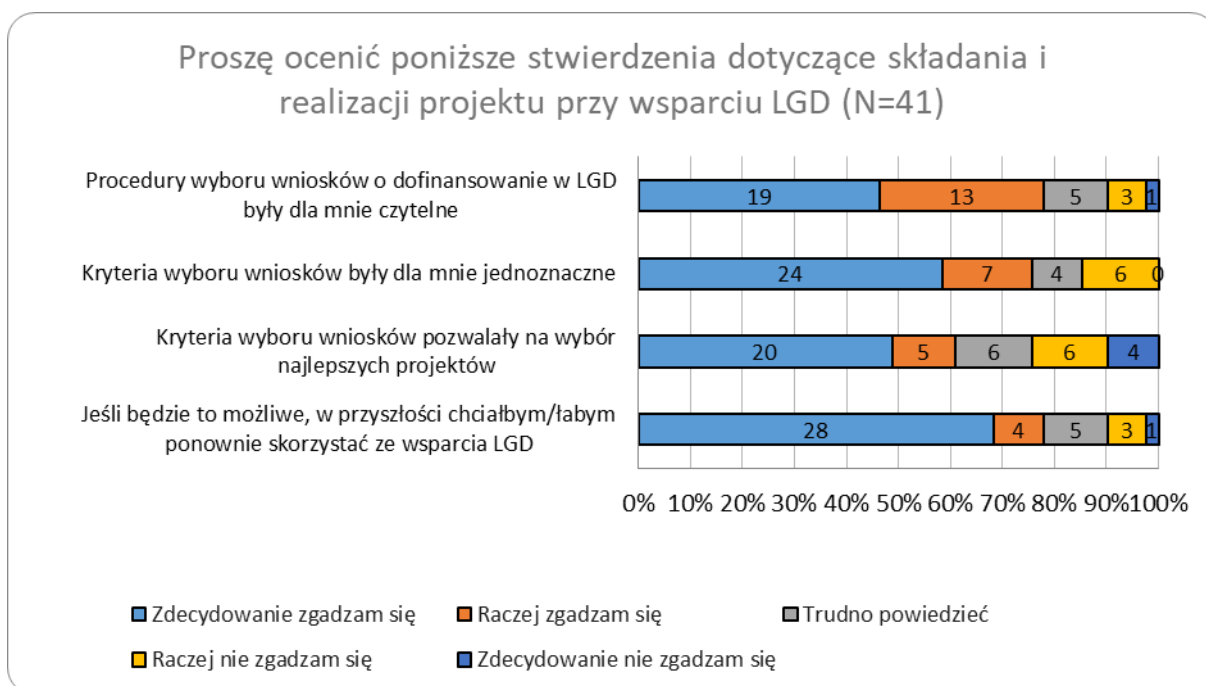
merytorycznego doradców LGD i fakt, iż tylko pojedyncze osoby wypowiedziały się krytycznie na temat udzielanego wsparcia. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji								
		Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie	N
Etap składania wniosku	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	30	5	2	3	1	0	41
	Udzielone porady były przydatne	32	4	1	1	3	0	41
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	32	4	1	1	3	0	41
Etap realizacji operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	28	3	4	3	0	3	41
	Udzielone porady były przydatne	28	6	2	2	0	3	41
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	29	5	1	2	1	3	41
Etap rozliczenia operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	32	2	2	2	0	3	41
	Udzielone porady były przydatne	31	3	2	1	1	3	41
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	31	3	3	0	0	4	41

Tabela 7. Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji.

Ankietowani beneficjenci zostali poproszeni o ocenę poszczególnych elementów procesu składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD. Wyniki okazały się i w tym przypadku bardzo dobre, a oceny pozytywne zdecydowanie górują nad negatywnymi. Najlepiej została oceniona czytelność procedur wyboru wniosków (32 spośród 41 osób zgodziło się z tym stwierdzeniem, z czego 19 zdecydowanie), a porównywalne opinie zebrała jednoznaczność kryteriów wyboru wniosków (31 ankietowanych potwierdziło tę opinię, z czego aż 24 zaznaczyło odpowiedź „zdecydowanie zgadzam się”) Nieco mniej badanych beneficjentów zgodziło się ze stwierdzeniem, iż kryteria wyboru wniosków pozwalały na

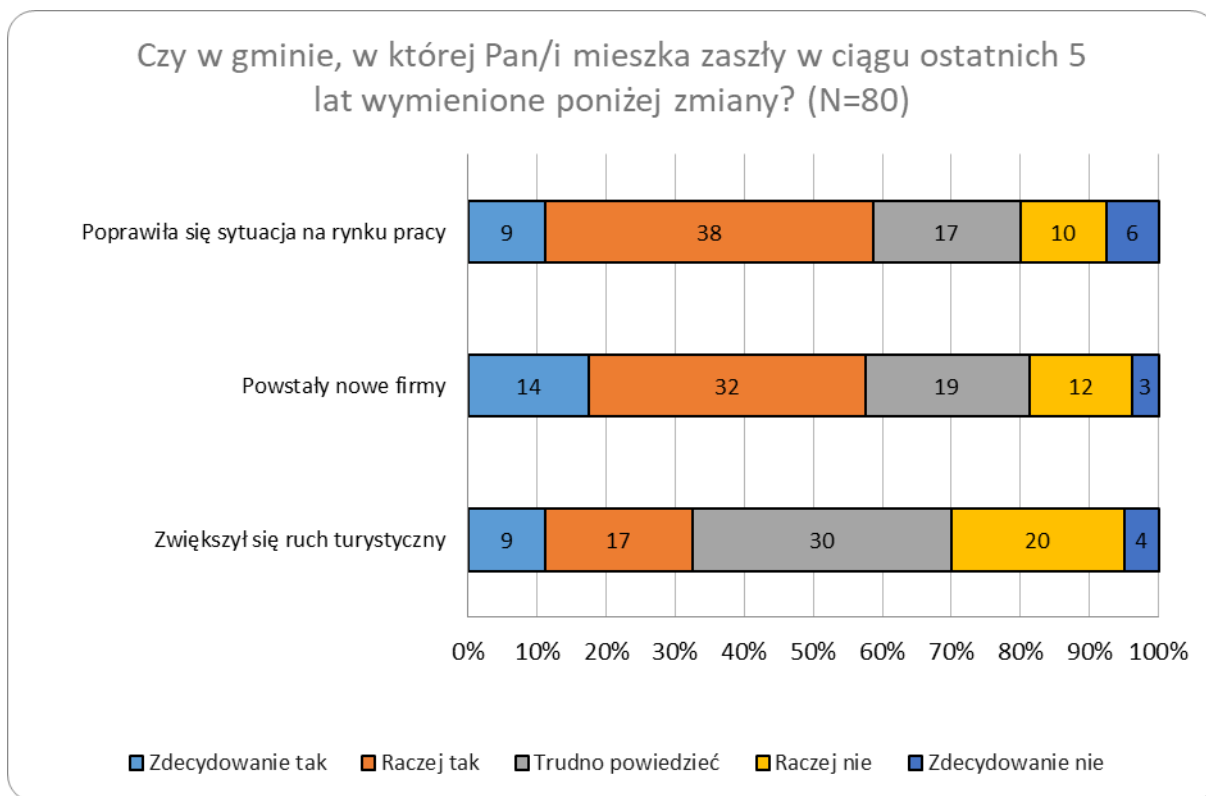
wybór najlepszych projektów (25 ankietowanych, z czego „zdecydowanej” opinii było 20 spośród nich). O tym jak dobrze oceniana jest potrzeba funkcjonowania i sama działalność LGD najlepiej świadczy fakt, iż 32 badanych beneficjentów stwierdziło, że w przyszłości chcieliby ponownie skorzystać ze wsparcia LGD (gdyby pojawiła się taka możliwość), z czego aż 28 wskazało odpowiedź „zdecydowanie zgadzam się” w tym temacie. Szczegóły ocen poszczególnych stwierdzeń dotyczących procesu składania i realizowania projektu przy wsparciu LGD zaprezentowano na poniższym wykresie.

Wykres 6. Ocena stwierdzeń dotyczących składania i realizowania projektu przy wsparciu LGD „Górna Proсна”.

5.6. Zmiany na obszarze objętym LSR w ocenie członków lokalnej społeczności

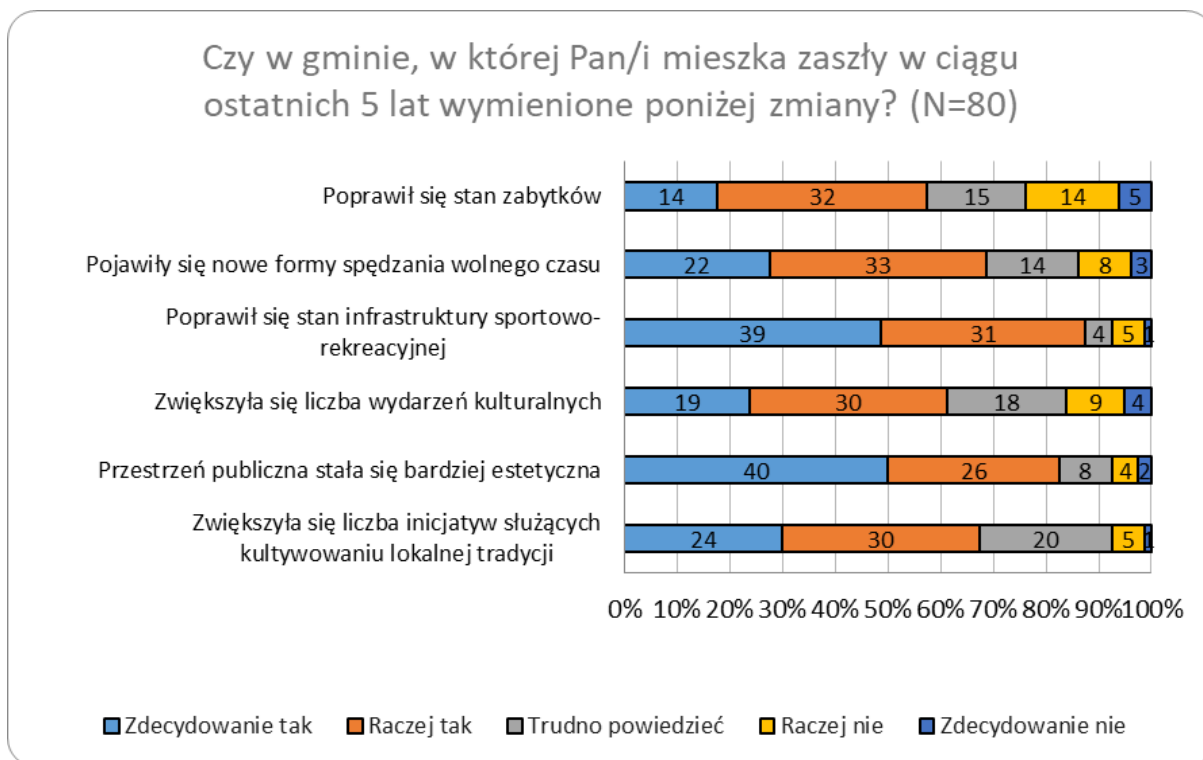
Przytoczone dane w raporcie pozwalają stwierdzić, że LGD „Górna Proсна” dobrze realizowała założone przez siebie cele. Warto sprawdzić, jaką opinię na temat rozwoju obszaru objętego LSR ma lokalna społeczność. Na poniższym wykresie przedstawiono oceny dotyczące przedsiębiorczości.

Wykres 7. Ocena zmian dotyczących rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD w przeciągu ostatnich 5 lat.

Mieszkańcy, którzy oddali swoje głosy w ankiecie dostrzegają poprawę sytuacji na rynku pracy na obszarze LGD w przeciągu ostatnich 5 lat. Spośród 80 ankietowanych, 47 respondentów zgodziło się z tą opinią, choć warto zauważyć, że odpowiedź „zdecydowanie tak” wybrało tylko 9 spośród nich, a przeciwnego zdania było 16 osób. Porównywalną opinię badani mieszkańcy mieli w temacie powstania nowych firm - 46 respondentów wyraziło takie zdanie, a 14 spośród nich wybrało odpowiedź „zdecydowanie tak” (przeciwnego zdania było 15 osób). Badani dostrzegają więc zmiany, o jakich mowa była w przypadku opisywania danych Głównego Urzędu Statystycznego. Nieco gorzej kształtuje się ocena dotycząca zwiększenia się ruchu turystycznego. Tego rodzaju poprawę w przeciągu ostatnich pięciu lat zaobserwowało 26 respondentów (9 odpowiedzi „zdecydowanie tak”), odmiennego zdania były 24 osoby (4 odpowiedzi „zdecydowanie nie”), a aż 30 osób nie potrafiło się jednoznacznie wypowiedzieć.

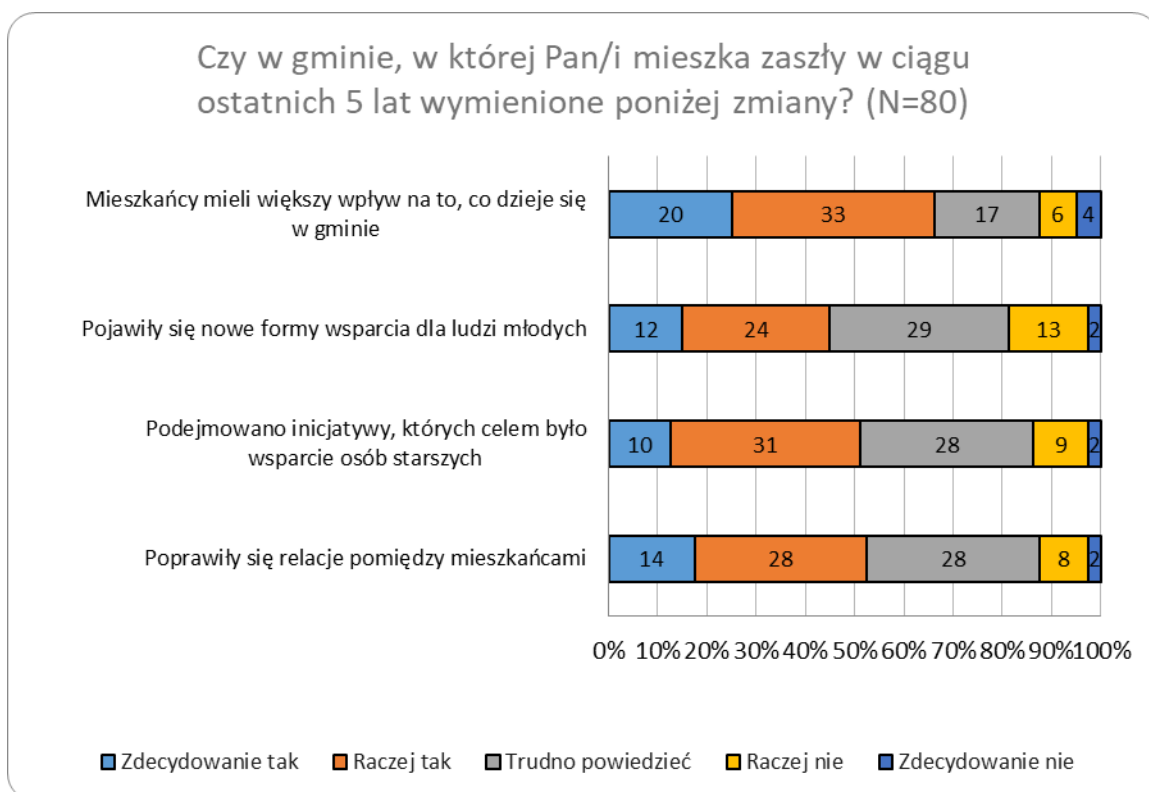
Kolejną kwestią, której warto poświęcić uwagę są zmiany dotyczące atrakcyjności zamieszkiwanego obszaru, zarówno pod względem potrzeb mieszkańców, jak i potencjalnych turystów. Szczegóły pokazuje poniższy wykres.

Wykres 8. Ocena zmian dotyczących kultury i rekreacji na obszarze LGD w przeciągu ostatnich 5 lat.

Oceny zmian dotyczących kultury i rekreacji w ostatnich pięciu latach na obszarze LGD są bardzo pozytywne. Najlepiej przedstawiają się opinie w kwestii poprawy stanu infrastruktury sportowo-rekreacyjnej - 70 spośród 80 badanych mieszkańców potwierdziło tę ocenę, a tylko 6 miało odmienne zdanie. Bardzo dobrze oceniona została też poprawa estetyki przestrzeni publicznej i tego zdania było 66 respondentów (przeciwników było zaledwie 6). Ankietowani odnotowali też w dużej liczbie pojawienie się nowych form spędzania wolnego czasu (55) oraz zwiększenie się liczby inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji (54). Pozytywna ocena dotyczyła również zwiększenia się liczby wydarzeń kulturalnych (49). Najmniej entuzjastycznie wypowiedzieli się mieszkańcy na temat poprawy stanu zabytków, choć w dalszym ciągu pozytywnych głosów było więcej niż połowa (46 z czego 14 wskazało odpowiedź "zdecydowanie tak").

Nie ulega więc wątpliwości, że badani mieszkańcy potwierdzają, że w gminach obszaru LGD daje się zaobserwować rozwój w aspekcie kultury i rekreacji. Warto podkreślić, że LGD „Górna Proсна” realizowała przedsięwzięcia w tym zakresie, więc odegrała na pewno pozytywną rolę. Warto teraz przyrzeć się opinii badanych w kwestii aktywizacji i kapitału społecznego.

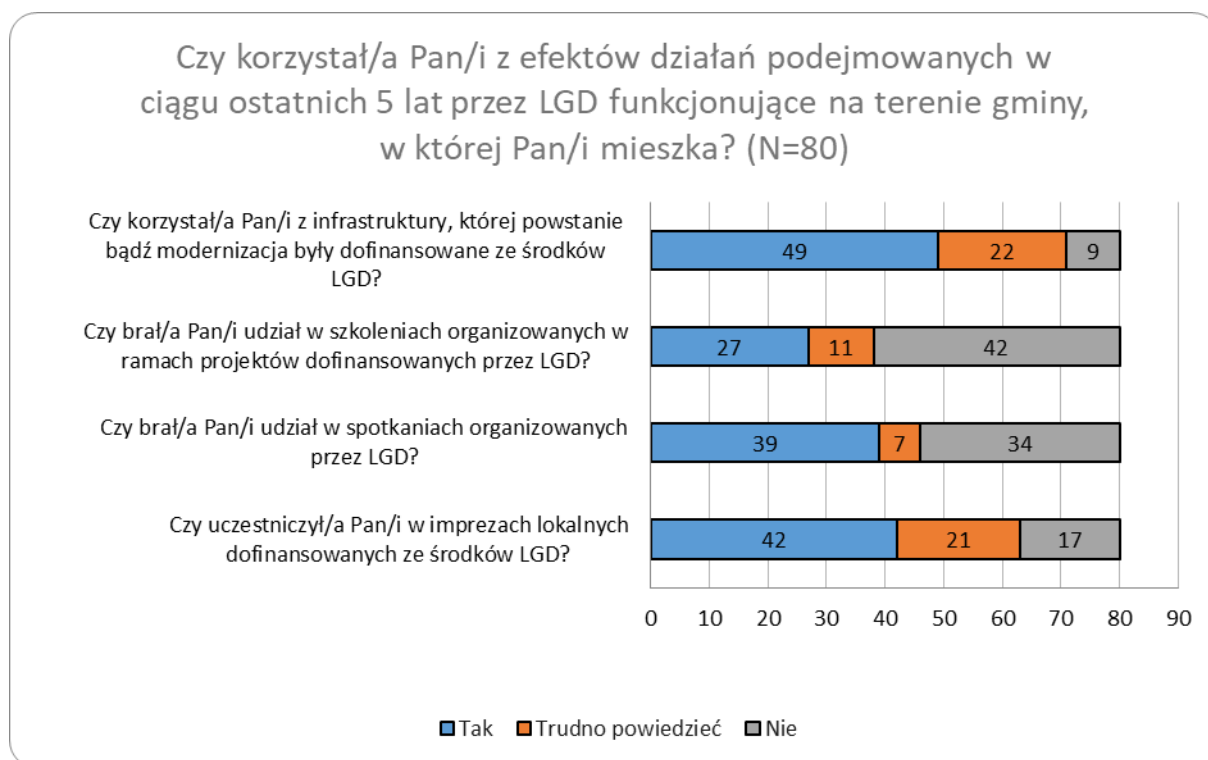

Wykres 9. Ocena zmian dotyczących aktywizacji i kapitału społecznego na obszarze LGD w przeciągu ostatnich 5 lat.

Większość respondentów stwierdziła, iż w przeciągu ostatnich 5 lat dało się zaobserwować, że mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie - tego zdania było 53 spośród 80 ankietowanych, z czego 20 wybrało odpowiedź „zdecydowanie tak” w tej kwestii, a przeciwnego zdania było jedynie 10 osób. Mniej entuzjastycznie ankietowani wypowiedzieli się na temat pojawienia się nowych form wsparcia dla ludzi młodych - pozytywną ocenę wyraziło 36 respondentów, z czego 12 było „zdecydowanie na tak” w tym temacie, a przeciwnego zdania 15 osób. Nieco lepiej badani mieszkańcy ocenili podejmowanie inicjatyw kierowanych do osób starszych - spośród 41 ocen potwierdzających to zdanie, 10 było „zdecydowanie na tak” (przeciwną opinię miało 11 respondentów).

Podobna liczba ankietowanych (42) stwierdziła, że poprawiły się relacje między mieszkańcami, a przeciwnego zdania było 10 respondentów (reszta zaznaczyła odpowiedź „trudno powiedzieć”).

Kolejną kwestią, której warto poświęcić uwagę, są opinie badanych mieszkańców na temat efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD.

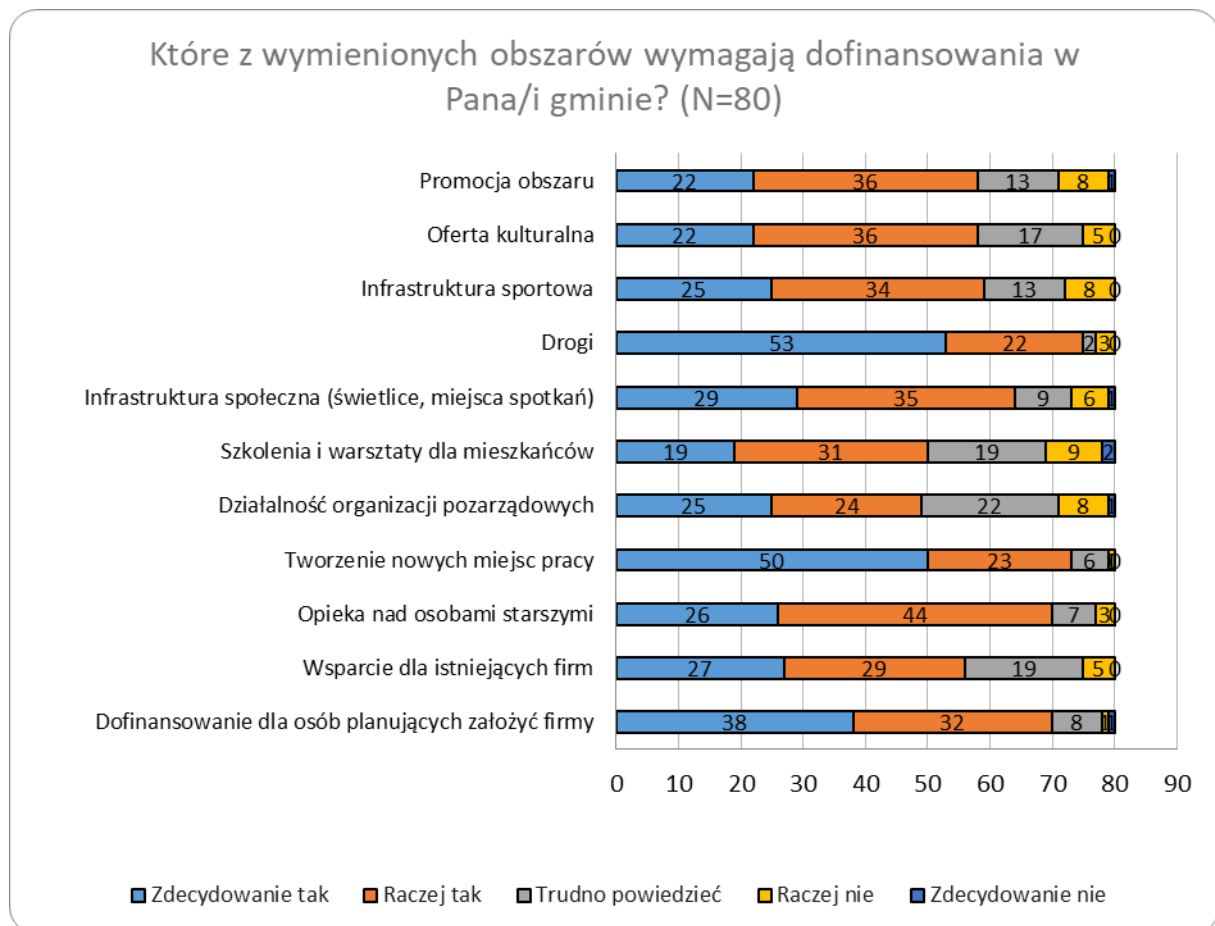

Wykres 10. Korzystanie z efektów działalności LGD „Górna Proсна”.

Badani mieszkańcy gmin obszaru LGD dość rozmaicie korzystali z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD "ProKoPaRa". Zdecydowanie najwięcej badanych mieszkańców gmin obszaru LGD (49 spośród 80) stwierdziło, iż korzystało z infrastruktury, której powstania lub modernizacja były dofinansowane z środków LGD. Na drugim miejscu znalazło się uczestnictwo w wydarzeniach lokalnych dofinansowywanych ze środków LGD, które wskazało 42 respondentów. Niewiele mniej ankietowanych osób (39) wskazało spotkania organizowane przez LGD. Najmniej ankietowanych skorzystało z organizowanych przez LGD szkoleń (27). Warto pamiętać o tym, iż badani mieszkańcy niekoniecznie musieli wiedzieć, czy infrastruktura, szkolenia, spotkania czy imprezy były

organizowane czy dofinansowywane przez LGD. Bardzo duża liczba wskazań „pozytywnych” pokazuje, iż „Górna Prosna” cieszy się dość dużą rozpoznawalnością, a efekty prowadzonych działań są zauważalne.

Na zakończenie warto zwrócić uwagę na to, jakie zdanie mają badani mieszkańcy gmin obszaru LGD na temat ewentualnych przyszłych działań LGD „Górna Prosna”.

Wykres 11. Obszary wymagające dofinansowania w ocenie badanych mieszkańców gmin obszaru.

Badani mieszkańcy gmin LGD „Górna Prosna” wskazali, iż obszarów wymagających dofinansowania jest ciągle bardzo dużo. Za bardzo istotny obszar uznane zostały działania przedsiębiorcze. Tworzenie nowych miejsc pracy okazało się ważne dla aż 73 spośród 80 badanych mieszkańców gmin obszaru LGD, a 70 respondentów wskazało dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy. Wsparcia dla istniejących firm oczekiwałoby natomiast 56 badanych mieszkańców. Przeciwnego zdania były pojedyncze osoby (odpowiednio 1, 2 i 5).

LGD „Górna Proсна” powinna więc w dalszym ciągu dużą wagę przykładąć do operacji polegających na utworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw.

Bardzo duża liczba ankietowanych uznała, iż to infrastruktura drogowa wymaga odpowiednich działań - aż 75 spośród 80 badanych wskazało tę odpowiedź, z czego „zdecydowanie tak” zaznaczyło 53 spośród nich, a przeciwną opinię miały tylko 3 osoby. 59 ankietowanych (z czego „zdecydowanie” na tak było 25 badanych) uznało, że to infrastruktura sportowa stanowi ważny obszar działania wymagający dofinansowania. 58 osób wskazało ofertę kulturalną („zdecydowanie tak” wybrało 22 badanych), a 64 infrastrukturę społeczną („zdecydowanie tak” wybrało 29 ankietowanych).

Opieka nad osobami starszymi została wskazana za istotny obszar przez 70 osób (26 spośród nich zaznaczyło odpowiedź „zdecydowanie tak”, a pozostali „raczej tak”), a jedynie 5 ankietowanych uznało, iż jest to obszar nieważny. LGD „Górna Proсна” prowadziła w tym przedsięwzięcia służące przeciwdziałaniu wykluczeniu osób starszych, ale niewątpliwie warto je rozwijać, zwłaszcza iż na obszarze LGD mamy do czynienia ze zjawiskiem „starzenia się społeczeństwa”.

Interesująco przedstawiają się wskazania dotyczące szkoleń i warsztatów dla mieszkańców. 50 osób uznało, iż jest to obszar wymagający dofinansowania. Jeszcze więcej głosów zebrała promocja obszaru - 58 (22 badanych wskazało odpowiedź „zdecydowanie tak”), a działalność organizacji pozarządowych - 49 (25 badanych wybrało „zdecydowanie tak”). W tym aspekcie wydaje się, że pomocne będą kolejne przedsięwzięcia służące integracji społecznej i wzmocnieniu poczucia jedności i tożsamości, wspieraniu lokalnych liderów i działaczy w organizacjach pozarządowych.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

Biorąc pod uwagę założenia Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020, diagnozę obszaru i wyniki analizy SWOT, w tym specyfikę obszaru, a także zidentyfikowane za pomocą konsultacji społecznych problemy i potrzeby mieszkańców, w tym grup defaworyzowanych, wyznaczono jeden cel główny i dwa cele szczegółowe dla LGD „Górna Prosna”. Cel główny to: „Zrównoważony rozwój obszaru sprzyjający ograniczeniu migracji mieszkańców z terenu LGD”. W jego ramach wyznaczono dwa cele szczegółowe: 1. wzrost aktywności gospodarczej i zwiększenie możliwości podejmowania pracy; 2. wzrost atrakcyjności obszaru, aktywności, współpracy i integracji mieszkańców.

Realizacja dofinansowanych operacji i sama działalność Stowarzyszenia niewątpliwie przysłużyły się rozwojowi obszaru. Przeprowadzona analiza potwierdza, że działania te odpowiadały na zgłoszone w czasie tworzenia strategii problemy i potrzeby. Trudno jednak stwierdzić, czy działania LGD „Górna Prosna” wpłynęły w bezpośredni sposób na ograniczenie migracji mieszkańców, co stanowiło podstawowy cel LSR. Generalnie nie sposób tego aspektu zweryfikować, a LGD jest zbyt małą organizacją, by przeprowadzać operacje, które mogłyby znacznie wpłynąć na zmianę ponadlokalnych trendów. Nie ulega jednak wątpliwości, że „Górna Prosna” na pewno czyniła i czyni starania, by zatrzymywać ludzi na obszarze partnerskich gmin.

6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Kapitał społeczny niewątpliwie jest w stanie zwiększyć sprawność społeczeństwa, co odbywa się poprzez koordynację działań dzięki takim cechom jak zaufanie, właściwe normy społeczne czy silne powiązania pomiędzy lokalnymi aktorami. LGD „Górna Prosna” zrealizowała sporo operacji, które przysłużyły się rozwojowi tego typu kapitału i wpływały na aktywność mieszkańców. Dotyczy to nie tylko ich gotowości do realizacji operacji w ramach poszczególnych przedsięwzięć i zainteresowania ogłaszanymi naborami. Zwraca uwagę choćby powstanie kolejnych kół gospodyń wiejskich. Warto też podkreślić, że mieszkańcy mieli istotny wpływ na realizowane przedsięwzięcia. Stowarzyszenia i gminy konsultowały

bowiem z nimi operacje, co skutkowało tym, iż nie tylko odpowiadały one na potrzeby obszaru, ale udowadniały członkom społeczności, że „ich głos się liczy”. Mieszkańcy chętnie uczestniczyli także w rozmaitych imprezach kulturalnych.

Warto zauważyć, że aż 27 spośród 41 badanych beneficjentów stwierdziło, iż to ogół mieszkańców gminy/obszaru LGD był głównym odbiorcą efektów ich projektów. Sami badani mieszkańcy obszaru LGD zgodzili się zaś ze stwierdzeniem, że w ostatnich 5 latach mieli oni większy wpływ na to, co dzieje się w gminach, a także uznali, że poprawiły się relacje między mieszkańcami. Pewną bolączką pozostaje fakt, iż przedstawiciele młodego pokolenia w dalszym ciągu nie angażują się na szerszą skalę w działalność społeczną. W przyszłości niezbędne będą więc na pewno kolejne przedsięwzięcia służące integracji społecznej i wzmacnianiu poczucia jedności i tożsamości, wspieraniu lokalnych liderów i działaczy w organizacjach pozarządowych. W tych działaniach konieczne będzie jednak uwzględnienie potrzeb młodych ludzi.

6.3. Przedsiębiorczość

W LSR do potrzeb obszaru zaliczono wsparcie istniejących przedsiębiorców w celu zwiększenia liczby miejsc pracy na obszarze LGD oraz zwiększenie poziomu przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru. Działania LGD „Górna Proсна” w analizowanym okresie niewątpliwie przysłużyły się poprawie sytuacji w tym zakresie. Badani mieszkańcy w większości odnotowali polepszenie sytuacji na rynku pracy w ostatnich latach. Podobnie optymistycznie wypowiedali się na temat pojawienia się nowych firm.

Niezwykle ważne jest również to, iż wiele firm powstałych dzięki premii w ramach realizacji LSR istnieje do dzisiejszego dnia i są to faktycznie firmy, które wpłynęły na poprawę sytuacji gospodarczej na obszarze objętym strategią.

Przeprowadzony wywiad z członkami zarządu LGD wykazał, że widzą oni potrzebę kontynuowania działań z zakresu przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy. Badani mieszkańcy również w dalszym ciągu za bardzo istotny obszar wymagający dofinansowania uznali tworzenie nowych miejsc pracy, wsparcie dla istniejących firm oraz dofinansowanie

dla osób planujących założyć firmy. LGD „Górna Proсна” powinna więc nadal dużą wagę przykładać do operacji polegających na tworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw.

6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Turystyka była niezwykle istotnym celem w LSR poprzedzającym analizowany tu dokument. W obecnym okresie programowania LGD zdecydowało się nieco zmniejszyć intensywność działań w tej sferze. Duży wpływ na tę decyzję miał niewątpliwie fakt, że na obszarze brakuje wielkich atrakcji, które miałyby potencjał do przyciągnięcia szerokiej rzeszy osób z zewnątrz. W konsekwencji w obecnej LSR postawiono zdecydowanie bardziej na rekreację i projekty kierowane dla mieszkańców, a nie do osób z zewnątrz. Znajduje to przełożenie na odpowiedzi w przeprowadzonych na potrzeby raportu ankietach. Tylko jeden spośród 41 badanych beneficjentów stwierdził, że to turyści byli odbiorcą jego projektu. Nienajlepiej prezentują się także wskazania ankietowanych mieszkańców, którzy nie w większości nie dostrzegli zwiększenia się ruchu turystycznego w ostatnich latach. Mimo wszystko docenić należy starania LGD zmierzające do poprawienia oferty spędzania czasu wolnego, z której potencjalnie mogą być także korzystać odwiedzający obszar turyści. Rezultatem tych działań jest między innymi rozwój ścieżek rowerowych, powstanie gospodarstwa agroturystycznego czy oznakowanie miejsc turystycznych. W najbliższej przyszłości planowane jest wykorzystanie legend związanych z obszarem. Istnieje więc szansa, że przy odpowiedniej promocji ruch turystycznych będzie w przyszłości ulegał zwiększeniu.

W sferze dziedzictwa kulturowego również poczyniono pewne postępy. Wśród nich wymienić trzeba liczne projekty związane z zabytkami i ich renowacją czy też powstanie szlaku kościółków drewnianych. Dużą aktywność wykazywały też instytucje kultury, które były zainteresowane doposażeniem swoich siedzib czy renowacją zabytków. Badani mieszkańcy potwierdzają, że w gminach obszaru LGD da się zaobserwować rozwój życia kulturalnego i działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego w ostatnich pięciu latach. Przejawem tego są pozytywne opinie dotyczące poprawy stanu zabytków, zwiększania liczby wydarzeń kulturalnych oraz zwiększenie liczby inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji.

6.5. Grupy defaworyzowane

Szczególnie ważnymi dla realizacji LSR grupami są grupy defaworyzowane. W przypadku LGD „Górna Proсна” za podstawę do ich zdefiniowania uznano dostęp do rynku pracy. Na podstawie analiz i wywiadów zaliczono do grup defaworyzowanych młodzież uczącą się i młodych niezatrudnionych oraz osoby powyżej 50 roku życia. Za podstawowe formy pomocy kierowane do grup defaworyzowanych uznano działania aktywizujące, szkolenia, warsztaty i pomoc w zakładaniu własnych firm.

W początkowym okresie realizacji strategii przedstawiciele grup defaworyzowanych wykazywali duże zainteresowanie proponowanymi działaniami. W miarę upływu czasu jednak zainteresowanie to spadało. Konsekwencją tego była konieczność wprowadzenia korekt w systemie wskaźników. Nie ulega wątpliwości, że w kontekście przyszłych działań LGD, dalsze zmiany definicji grup defaworyzowanych będą jeszcze bardziej potrzebne. Ma to między innymi związek z aktualną sytuacją na rynku pracy, na którym bezrobocie przestało być tak dużym problemem. Dodatkowo ograniczenie definicji osób młodych do ludzi do 25 roku życia nie do końca wpasowuje się w bieg życia współczesnej młodzieży. Ludzie w tym wieku w większości jeszcze studiują, a wymogiem skorzystania ze wsparcia było zarejestrowanie w urzędzie pracy jako osoba bezrobotna. Konieczna będzie więc konstruktywna dyskusja nad nowymi ustaleniami w kwestii grup defaworyzowanych.

6.6. Innowacyjność

Innowacyjność została zdefiniowana w LSR jako „wprowadzenie na rynek przez wnioskodawcę nowego towaru lub usługi, lub znaczące ulepszenie oferowanych uprzednio towarów lub usług w odniesieniu do ich charakterystyk lub przeznaczenia. Ulepszenie może dotyczyć uwarunkowań technicznych (sposób robienia czegoś), technologicznych (metodę przetwarzania dóbr materialnych w dobra użyteczne lub wiedza o tym procesie), funkcjonalnych (organizacja pracy, marketing, procesy w przedsiębiorstwie). Innowacja może też polegać na nowym sposobie wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów: przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych”. Innowacyjność stanowiła w ten sposób bardzo istotne kryterium wyboru operacji, zwłaszcza przy ocenie dwóch przedsięwzięć: 1.1.1. Rozwój drobnej przedsiębiorczości, 1.2.2 Poszerzenie oferty

spędzania wolnego czasu oraz akcje informacyjne, edukacyjne i integracyjne, w tym związane z ochroną środowiska i zmianami klimatu. Każdy z członków Rady posiadał obowiązek określenia, czy oceniana przez niego operacja w ramach powyższego przedsięwzięcia posiada charakter innowacyjny, zgodnie z określoną w LSR definicją innowacyjności czy też nie, przyznając na karcie ocen odpowiednią ilość punktów.

Kryterium innowacyjności wywoływało szereg problemów i dyskusji. Z jednej strony trudności sprawiała jego interpretacja, a dodatkowo brakowało wyróżniających się projektów. Wprawdzie udało się osiągnąć (wspólnie z Urzędem Marszałkowskim) pewne rozwiązanie i zrealizowano kilka ciekawych projektów (fotowoltaika, mobilna usługa gastronomiczna), ale nie ulega jednak wątpliwości, iż konieczne jest doprecyzowanie tego sposobu rozumienia i oceniania innowacyjności przy planowaniu kolejnej strategii.

6.7. Projekty współpracy

LGD „Górna Proсна” zrealizowała jeden zaplanowany projekt współpracy. Miał on charakter międzynarodowy i zatytułowano go „Dobre bo lokalne”. Istotą projektu współpracy była popularyzacja i przygotowanie produktów regionalnych do wejścia na komercyjne rynki i wsparcie dzięki temu lokalnej przedsiębiorczości. W ramach projektu wykonano: inwentaryzację zasobów lokalnych 5 LGD-ów, interaktywną mapę twórców i katalog, badanie rynku i strategię marketingową, cykl szkoleń, konkurs na produkt regionalny oraz sklep internetowy.

Nie ulega wątpliwości, że projekty współpracy stanowią dobrą formę kooperacji LGD i wpływają na rozwój umiejętności współdziałania w realizowaniu istotnych celów. Udowadnia to sukces zrealizowanych działań. W przyszłości warto bardziej zaangażować się w tego typu działania.

6.8. Ocena funkcjonowania LGD

Funkcjonowanie biura LGD należy ocenić bardzo dobrze. Zatrudnieni pracownicy wykazują się dość dużą znajomością potrzeb lokalnych społeczności, a realizacja zadań cechuje się wysokim profesjonalizmem. Na dobre wyniki pozytywny wpływ ma udana współpraca biura z Radą i Zarządem, ale też z Urzędem Marszałkowskim. W tym ostatnim

przypadku wypracowano pewne mechanizmy i przykładowo UM przesyła przypomnienia dotyczące konieczności uzupełnienia formalności przez beneficjentów. Prawdopodobnie realizowane są działania doradcze. Informacje o prowadzonych naborach rozpowszechniane są różnymi kanałami, ze szczególnym uwzględnieniem najbardziej efektywnego kanału, czyli działań w sieci internetowej. Duże znaczenie mają także organizowane przez LGD spotkania informacyjno-konsultacyjne.

Ankietowani beneficjenci bardzo pozytywnie oceniają działalność LGD w aspekcie informowania o możliwości pozyskania środków. Zdecydowana większość respondentów korzystała również z szerokiego zakresu wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku. O tym jak dobrze oceniana jest potrzeba funkcjonowania i sama działalność LGD najlepiej świadczy fakt, iż 32 spośród 41 badanych beneficjentów stwierdziło, że w przyszłości chcieliby ponownie skorzystać ze wsparcia LGD (gdyby pojawiła się taka możliwość), z czego aż 28 wskazało odpowiedź „zdecydowanie zgadzam się”.

6.9. Ocena procesu wdrażania

Dobranie tylko jednego celu ogólnego i dwóch szczegółowych na pewno ułatwiło i usprawniło prace nad realizacją LSR. Samo zainteresowanie naborami było bardzo duże. Jakość wniosków była zadowalająca, w tym pozytywnie wyróżniały się przede wszystkim wnioski dotyczące rozwoju infrastruktury, w przypadku których nierzadko brakowało środków na dobre projekty i nie wszystkie pomysły udało się dofinansować. W konsekwencji o wyborze decydowała kolejność zgłoszeń. Nieco gorzej sytuacja przedstawiała się z przedsięwzięciami z zakresu otwierania i rozwoju działalności gospodarczej, ale tutaj w ostatecznym rozrachunku również nie było problemu z wybraniem dobrych projektów. Było to o tyle łatwiejsze, że procedury naboru operacji i kryteria wyboru na przestrzeni lat zostały już dopracowane w takim stopniu, że nie budziły większych wątpliwości. Ankietowani beneficjenci również pozytywnie ocenili procedury uznając je za przejrzyste, a kryteria wyboru wniosków za czytelne, jednoznaczne i pozwalające na wybór najlepszych projektów.

W momencie przeprowadzania ewaluacji osiągnięto już docelowe wartości większej części wskaźników, a potwierdzeniem dobrej pracy „Górna Proсна” jest niewątpliwie fakt, iż LGD otrzymała bonus finansowy w wysokości 500 000 zł. Środki z bonusu przeznaczono na

przedsięwzięcia, które cieszyły się największą popularnością, czyli na podejmowanie działalności gospodarczej, infrastrukturę, doposażenie organizacji, zabytki i imprezę promocyjną.

6.10. Wartość dodana podejścia LEADER

LGD „Górna Prosna” angażuje i łączy w procesie wdrażania LSR organizacje pozarządowe, usługodawców, a także samorząd lokalny. Bardzo istotnym aspektem jest udana współpraca z sołectwami, co skutkuje między innymi już teraz zgłaszaniem gotowych pomysłów do realizacji w ramach kolejnego LSR. Dodatkowo LGD pozytywnie wpływa także na angażowanie liderów lokalnych i aktywizację mieszkańców. Potencjał rozwojowy obszaru jest wykorzystywany i promowany poprzez wydawnictwa, strony internetowe, lokalną prasę i media społecznościowe. LGD „Górna Prosna” aktywnie stara się prowadzić działania i projekty poza programem LEADER. Idealnie wpisywały się one w cele promocyjne i aktywizacyjne LSR, stanowiąc ich interesujące uzupełnienie.

„Górna Prosna” cieszy się bardzo dużą rozpoznawalnością na obszarze swojego działania, a efekty realizowanych inicjatyw są zauważalne. Realizowane projekty są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru LSR i wpływają na jego wzmocnienie, a także odpowiadają na zdiagnozowane potrzeby społeczności.

6.1. LGD „Górna Prosna” na tle innych opolskich LGD

Fundacja Socjometr realizuje ewaluacje zewnętrzne dla 6 Lokalnych Grup Działania z województwa opolskiego. W trakcie badań ewaluacyjnych nie wykryto znaczących różnic w sposobie działania poszczególnych LGD. Wynika to z faktu, że spotykają się one z podobnymi problemami, które zostały uwzględnione w Lokalnych Strategiach Rozwoju. Dodatkowo, dokumenty strategiczne przygotowane zostały zgodnie z jednolitymi w skali kraju wytycznymi, co powoduje, że w wielu przypadkach odpowiedź na zdiagnozowane problemy jest podobna.

W przypadku LGD „Górna Prosna” na wyróżnienie zasługują działania w zakresie wspierania procesu powstawania nowych działalności gospodarczych. Mimo niewielkiego obszaru działania, oceniane LGD zrealizowało wskaźnik dotyczący tego przedsięwzięcia na podobnym poziomie jak znacznie większe LGD.

LGD „Górna Prosna” wskazało migrację młodych osób jako jeden z głównych problemów swojego obszaru. To trafna diagnoza, ale należy zwrócić uwagę, że problem ten jest wspólny dla praktycznie wszystkich badanych przez Fundację Socjometr opolskich LGD. Podejmowane przez nie próby odwrócenia tego niekorzystnego trendu zasługują na uznanie. Nie ulega jednak wątpliwości, że Lokalne Grupy Działania nie dysponują potencjałem, który mógłby trwale zmienić sytuację w tym względzie. Wszystko wskazuje na to, że będzie to także istotny problem w kolejnym okresie programowania Unii Europejskiej.

Opolskie LGD zrealizowały wiele udanych przedsięwzięć dotyczących ogólnodostępnej infrastruktury. Także LGD „Górna Prosna” odniosła sukcesy na tym polu. To ważne operacje, które przyczyniają się do podnoszenia jakości życia mieszkańców, wzrostu atrakcyjności obszaru oraz generowania kapitału społecznego, np. poprzez tworzenie nowych miejsc i okazji do spotkań członków społeczności lokalnej.

Wydaje się, że opolskie LGD nie w pełni wykorzystały potencjał związany z projektami współpracy. Podobnie jest w przypadku Lokalnej Grupy Działania „Górna Prosna”, która zrealizowała tylko jeden taki projekt. W Polsce można znaleźć wiele przykładów LGD, które wykazały się znacznie większą aktywnością w tym zakresie, realizując kilkakrotnie więcej projektów współpracy. Dawały one wymierne korzyści mieszkańcom obszaru, np. poprzez możliwość tworzenia dodatkowych elementów ogólnodostępnej infrastruktury, organizację szkoleń istotnie podnoszących kompetencje czy też zwiększanie rozpoznawalności regionu. Jako dobrą praktykę można wskazać Świętokrzyską Sieć LGD, która ułatwiała LGD-om ze swojego regionu realizowanie wspólnych projektów. Świętokrzyskie LGD wspólnie pozyskiwały także środki z innych źródeł niż PROW, co ułatwi im w przyszłości realizowanie projektów z Europejskiego Funduszu Społecznego. Tego rodzaju współpracy brakuje w województwie opolskim. Jest jednak spory potencjał do jej rozwoju. Pozytywnym sygnałem w tym zakresie jest wspólne zlecenie ewaluacji zewnętrznej przez kilka LGD. Szanse na zacieśnianie współpracy wynikają także ze wspomnianej powyżej wspólnoty problemów. Podobne wyzwania, z jakimi spotykają się poszczególne Lokalne Grupy Działania, powinny zachęcać do poszukiwania ich wspólnych rozwiązań.

LGD „Górna Prosna” obejmuje stosunkowo niewielki obszar (cztery gminy). Fakt ten stanowi pewne ograniczenie w prowadzonej działalności, np. ze względu na mniejszą ilość środków, które przeznaczyć można na funkcjonowanie biura Stowarzyszenia. Jest to jednak zarazem istotna szansa dla „Górnej Prosny”. Na niewielkim obszarze łatwiej jest osiągnąć wysoki poziom rozpoznawalności, a efekty realizowanych operacji są lepiej widoczne. Znacznie łatwiej jest również opierać działalność LGD na bezpośrednich kontaktach i osobistej znajomości z członkami społeczności. To daje „Górnej

Prośnię” przewagę nad większymi LGD. Warto uwzględnić tę okoliczność w przyszłych działaniach i postawić na jeszcze większą bezpośrednią współpracę z liderami społeczności lokalnych w poszczególnych gminach.

7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje

„Górna Proсна” reagowała na wskazane w LSR problemy obszaru LGD i tym samym tworzyła odpowiednie warunki do jego rozwoju. Udało się w konsekwencji zrealizować sporo operacji związanych z przedsiębiorczością, kulturą czy infrastrukturą. Wszystkie dane zebrane w czasie ewaluacji wskazują na to, że wdrażanie aktualnej LSR zakończy się sukcesem. Analiza działań LGD daje możliwość sformułowania następujących rekomendacji:

1. LGD „Górna Proсна” powinna w dalszym ciągu dużą wagę przykładąć do operacji polegających na tworzeniu i rozwijaniu przedsiębiorstw. Rekomendacja ta znajduje uzasadnienie nie tylko dużym zainteresowaniem naborami na tego typu przedsięwzięcia, ale także w opiniach członków lokalnej społeczności. Na tego rodzaju potrzebę wskazywali uczestniczący w badaniu mieszkańcy gmin obszaru LGD oraz przedstawiciele Zarządu. Dużego znaczenia nabiera nabyte przez lata doświadczenie, które daje pewność, iż w działaniach nie będzie chodziło jedynie o realizację wskaźników, ale faktyczną poprawę sytuacji gospodarczej na obszarze.
2. Pewną bolączką jest to, iż przedstawiciele młodego pokolenia w dalszym ciągu w niewystarczającym stopniu angażują się w działania na rzecz lokalnej społeczności. Niezbędne jest z pewnością zwrócenie uwagi na ten fakt w przyszłości. W działaniach związanych z rozwojem infrastruktury czy tworzeniem oferty kulturalnej specyficzne potrzeby młodych osób nie zawsze są brane pod uwagę. O potrzebie zwiększonej ilości operacji kierowanych do młodych ludzi mówili przedstawiciele LGD w trakcie przeprowadzanych wywiadów i jest to sugestia, którą z pewnością warto wziąć pod uwagę.
3. Pewnych trudności w czasie realizacji LSR dostarczyła interpretacja kryterium innowacyjności. Wspólnie z Urzędem Marszałkowskim udało się jednak wypracować skuteczne rozwiązanie tego problemu. Nie ulega jednak wątpliwości, iż konieczne jest doprecyzowanie kwestii innowacyjności w czasie prac nad kolejną strategią.

4. Mimo iż kryterium wyboru operacji dotyczące kolejności składania wniosków jest dość jednoznaczne i czytelne, wzbudza słuszne kontrowersje. W konsekwencji warto rozważyć rezygnację lub wprowadzenie do niego poprawek.
5. W czasie spotkań refleksyjnych zwrócono uwagę na zmniejszenie się problemu bezrobocia na obszarze LGD, co doprowadziło do częściowego zdezaktualizowania przyjętych definicji grup defaworyzowanych. Dodatkowo przedstawiciele grup czasem nie byli zainteresowani proponowanymi przedsięwzięciami. Przy planowaniu kolejnej LSR niezbędne jest niewątpliwie pochylenie się nad tym zagadnieniem i ulepszenie definicji grup wymagających szczególnego wsparcia.
6. Sytuacja demograficzna obszaru LGD jest w ostatnich latach coraz gorsza. W większości gmin obszaru można mówić o starzejącej się populacji. Konieczne wydaje się skierowanie większej liczby operacji do ludzi starszych. W tym kontekście warto też zauważyć, iż opieka nad osobami starszymi została wskazana jako istotny obszar wymagający dofinansowania przez 70 spośród 80 osób biorących udział w ankiecie.
7. Projekty współpracy stanowią dobrą formę kooperacji LGD i wpływają na rozwój umiejętności współdziałania w osiąganiu istotnych celów. LGD „Górna Proсна” w analizowanym okresie zrealizowała tylko jeden projekt współpracy, który okazał się dużym sukcesem. Wydaje się niezbędne, aby w przyszłości zwrócić większą uwagę na tego typu działania i śmiało wykorzystywać szanse jakie dla rozwoju obszaru LGD niesie realizacja projektów współpracy.

8. Spis tabel i wykresów

Rysunek 1. Obszar LGD „Górna Prosna”	11
Tabela 1. Ludność w gminach wchodzących w skład LGD.	12
Tabela 2. Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD.....	12
Tabela 3. Wydatki gmin na 1 mieszkańca w złotychkach.	13
Tabela 4. Gminy wchodzące w skład LGD na tle innych gmin województwa opolskiego.	14
Tabela 5. Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD.	14
Tabela 6. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w gminach wchodzących w skład LGD.	15
Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.....	15
Tabela 8. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.	18
Tabela 9. Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD.	18
Tabela 10. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.....	19
Tabela 11. Turystyczne obiekty noclegowe w gminach wchodzących w skład LGD.	20
Tabela 12. Nabory w LGD „Górna Prosna”	23
Tabela 13. Rzeczowy postęp w realizacji LSR w LGD „Górna Prosna”	25
Tabela 14. Finansowy postęp w realizacji LSR.....	28
Tabela 15. Szkolenia pracowników LGD w okresie od 1.01.2016 do 31.12.2021	32
Tabela 16. Szkolenia członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 do 31.12.2021	34
Tabela 17. Realizacja planu komunikacji przez LGD „Górna Prosna”	36
Tabela 18. Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji.....	41
Wykres 1. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.....	16
Wykres 2. Metody docierania informacji o LGD „Górna Prosna” do mieszkańców obszaru.	37
Wykres 3. Metody docierania informacji o naborach w LGD „Górna Prosna” do potencjalnych beneficjentów.....	38
Wykres 4. Ocena beneficjentów na temat stopnia informowania przez LGD o możliwości pozyskania środków.....	39

Wykres 5. Zakres wsparcia udzielonego beneficjentom ze strony LGD na poszczególnych etapach składania wniosku.	40
Wykres 6. Ocena stwierdzeń dotyczących składania i realizowania projektu przy wsparciu LGD „Górna Prosna”	42
Wykres 7. Ocena zmian dotyczących rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD w przeciągu ostatnich 5 lat.	43
Wykres 8. Ocena zmian dotyczących kultury i rekreacji na obszarze LGD w przeciągu ostatnich 5 lat.	44
Wykres 9. Ocena zmian dotyczących aktywizacji i kapitału społecznego na obszarze LGD w przeciągu ostatnich 5 lat.	45
Wykres 10. Korzystanie z efektów działalności LGD „Górna Prosna”	46
Wykres 11. Obszary wymagające dofinansowania w ocenie badanych mieszkańców gmin obszaru. .	47

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD „Górna Prosna”

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej efektów funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Górna Prosna”. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety trwa 10 minut.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Lokalna Grupa Działania „Górna Prosna”

1. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Powstały nowe firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększył się ruch turystyczny	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan zabytków	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

2. Proszę wyobrazić sobie, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale środków finansowych w gminie, w której Pan/i mieszka. Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Promocja obszaru	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Oferta kulturalna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura sportowa	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Drogi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Działalność organizacji pozarządowych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Tworzenie nowych miejsc pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie

					nie
Opieka nad osobami starszymi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Wsparcie dla istniejących firm	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

3. Czy słyszał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania „Górna Proсна”? Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) Tak → Proszę przejść do pytania nr 4.
b) Nie → Proszę przejść do pytania nr 5.

4. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące Lokalnej Grupy Działania „Górna Proсна”. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

5. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD działające na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

6. Proszę wskazać, w którym przedziale wiekowym się Pan/i mieści. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) 18-25 lat
- b) 26-35 lat
- c) 36-45 lat
- d) 46-55 lat
- e) 56-65 lat
- f) 66 lat lub więcej

7. Proszę podać swoją płeć. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) Kobieta
- b) Mężczyzna
- c) Wolę nie podawać.

Ankieta dla beneficjentów LGD „Górna Prosna”

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Górna Prosna”. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety nie powinno zająć więcej niż 10 minut.

Ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która jest lub była realizatorem projektu wspartego przez Lokalną Grupę Działania (np. polegającego na założeniu działalności gospodarczej). W przypadku, gdy beneficjentami wsparcia był podmiot (Urząd Gminy, Ośrodek Kultury, Organizacja Pozarządowa, OSP, KGW), ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która w ramach danego podmiotu była bezpośrednio zaangażowana w realizację dofinansowanego projektu.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Lokalna Grupa Działania „Górna Prosna”

W jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

- a) Zdecydowanie zgadzam się
- b) Raczej zgadzam się
- c) Trudno powiedzieć
- d) Raczej nie zgadzam się
- e) Zdecydowanie nie zgadzam się

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

materiałów promocyjnych			
Uczestniczyłem/am w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Dlaczego zdecydował/a się Pan/i (lub podmiot reprezentowany przez Pana/ią) na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje główny powód złożenia wniosku do LGD.

- a) Było to jedyne dostępne źródło finansowania mojego projektu
- b) Nie otrzymałem/am dofinansowania z innych środków/innego programu
- c) Chciałem/am skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków
- d) Zostałem/am zachęcony/a do złożenia wniosku przez LGD
- e) Na moją decyzję wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania wniosku? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu	Tak	Nie
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	Tak	Nie
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i	Tak	Nie

instrukcji do nich		
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	Tak	Nie
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	Tak	Nie
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	Tak	Nie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie realizacji projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie rozliczenia projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy obecnie pozostaje Pan/i w kontakcie z LGD? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Uczestniczę w spotkaniach organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się telefonicznie z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytam komunikaty na stronie internetowej LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Mam osobisty kontakt z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się w inny sposób	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Nie mam z LGD żadnego kontaktu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Czy brał/a Pan/i lub organizacja którą Pan/i reprezentuje udział w tworzeniu LSR? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź.

- a) Tak
- b) Trudno powiedzieć
- c) Nie

Kto był głównym odbiorcą efektów Pani/a projektu/ projektów? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje Pana/i projekt.

- a) Ja i moja rodzina
- b) Moja organizacja
- c) Ogół mieszkańców gminy/ obszaru LGD
- d) Turyści
- e) Przedsiębiorstwa
- f) Inne

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD.
Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym/łabym ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu pojawiły się jakieś problemy wpływające negatywnie na jego przebieg bądź rezultaty?

- a) Tak → *Proszę odpowiedzieć na następane pytanie.*
 b) Nie → ***Dziękujemy za wypełnienie ankiety!***

Jakie to były problemy? *Na pytanie odpowiadają tylko osoby, które w poprzednim pytaniu wybrały odpowiedź „Tak”. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.*

Problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu (np. problemy wynikające z branży w której działa przedsiębiorca, odbiorcami działań NGO lub uzgodnieniami dotyczącymi przebiegu tras rowerowych w projekcie gminnym)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy finansowe (np. z wypłatą dofinansowania, kredytem na realizację zadania, zmiennością cen w czasie realizacji zadania względem wpisanych we wniosku)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy formalno-prawne	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Problemy personalne (np. z pracownikami, członkami/ partnerami itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy z terminową realizacją harmonogramu (opóźnienia itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Trudność w dostępie do informacji na temat składania, realizacji lub rozliczenia projektu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy wynikające z wprowadzenia w Polsce stanu pandemii	Tak	Trudno powiedzieć	Nie